

ПОЗОРИШТЕ

Број 42

Година 65.

Јануар / април, 2021

ISSN 180-783X

бесплатан примерак

Нови пројекти: „Мировна мисија“ пробудила позоришни дух у Пљевљима
Страст, љубав и патња

Градско позориште Подгорица: „Сњежна краљица“
Представа за племенито одрастање

„Боконда“ премијерно на сцени „Студио“, ЦНП
Чему данас умјетност служи

„У аманет“ – ауторски пројекат Тамаре Вујушевић Мандић
Пропитивање појма страха

„Ифигенија“, Корифеј театра и Центара за културу из Колашина и Бијелог Поља
Данашњу Ифигенију убија обесмишљена људска природа

Са сцена из окружења:

Шиндлеров лифт Камерног театра 55

У црвеном солитеру крви, страхова и надања

Театрологија:

Драгана Жарић

Смисао игре је сама игра

Плес је игра свијета

„Позориште“ у децембру - умјесто у априлу

Позориште од антике до данас има свој значај и значење. На тој добро познатој тези, вјековима су се испредали и испредају нарративи бројних театарских и културолошких дискурса. У овом уводном слову желим скренути пажњу на једну другу, мање познату појаву у театру. Драмска умјетност рефлектује своју симболику не само на публику, већ и на оне садржаје који настају у позоришту када се свјетла на сцени угасе, и када у сјенци једног упаљеног рефлектора, који се по неписаном правилу никада не гаси, рађају наслови који у својим садржајима покушавају да сачувају љепоту позоришног стваралаштва, као једине живе умјетности која траје колико траје и сама игра на сцени. Ти садржаји, којима припада и часопис „Позориште“ у жељи да сачувају естетику игре и њену умјетничку вриједност од пролазности и сами постају продужени носиоци позоришне снаге и моћи. Биљежећи све оно чиме нас дарују драмски умјетници у датом времену и простору, на неки начин дијелимо судбину умјетности на „даскама које живот значе“. Слично као у драмској умјетности, одупиремо се налету времена и не предајемо се лако. Чувајући од заборава дјела пред којима застаје дах, одолијевамо (не)приликама, по узусу који прати позориште од искона. То правило „игре судбине“ позоришне умјетности и свих оних који настоје да афирмацијом његују њену љепоту припада и истоименом часопису - „Позориште“.

Због чега ову причу, управо сада, стављамо у временску парадигму?

„Позориште“ се из штампе појавило у децембру, умјесто у априлу?! Децидан одговор дугујем и даћу га неком другом приликом. Овог пута битно је констатовати да смо, по ко зна који пут у шест и по деценија (дис)континитета објављивања ове периодичне публикације, у служби драмске умјетности и њених протагониста, имали игру, или боље речено „борбу“ са временом и наметнутим околностима. У истом амбијенту, драмски умјетници, били су суочени са тим (не)приликама, планетарним, али и оним домаћим. Но, снагом моћи њихове естетике показали су да је драмска умјетност и те како несаломљива.

Познати ликовни умјетник Тихо Ву-

јовић рекао би: „**Не може се све прстом дотаћи**“. Човјек своју духовност базира, прије свега, на емоцији, што га у основи и чини човјеком. Позориште је у служби емоција и метафоре од постанка до данас. Због тога оно пркоси, одолијева и времену и простору. Жилаво и снажно одупире се изазовима, опстаје на овим и другим просторима кроз вјекове. Тајна те издржљивости је у игри јер како је Фридрих Шилер рекао: „**Човјек се игра само онда када је у пуном значењу ријечи човјек, и он је само онда човјек када се игра.**“

Игара је било и биће их. Часопис „Позориште“ биљежи у овом – 42 броју све оне који су, упркос пандемијским и другим ограничењима, на црногорским сценама даривали радост сусрета, размјену енергија и емоција у прва четири мјесеца друге половине минуле позоришне сезоне, почев од пљеваљске *Мировне мисије*, колашинско-бјелопољске *Ифигеније*, подгоричких представа: *Сњијезна краљица*, *Ђоконда*, *Пола пола*, *У аманет*, до фестивала и других позоришних игара и сусрета.

Игра обавијена тајном која нас чини посебним, очарала је критичаре и театрологе, који су овом часопису даривали своје рукописе са циљем да истрајемо у свом науку. Самостално и уједињено. Уједињени са медијима исте или друге платформе - часопис *Протагонист*, портали *repretija.me* и *pozornica.me*. Различити, а толико слични. Различитост нас спаја у јединственој намјери да афирмишемо позориште и све друге видове умјетничког стваралаштва које оно по свом хабитусу обједињује.

У ишчекивању нових прича, ми Вас чекамо на истој, новој – старој адреси: Никшићко позориште; Трг Саве Ковачевића бр. 5.

Славојка Маројевић
slavam@t-com.me

„Мировна мисија“ пробудила позоришни дух у Пљевљима Страст, љубав и патња

Телевизијском премијером представе „Мировна мисија“ крајем децембра прошле године, Центар за културу Пљевља званично је почео са радом. Позоришну премијеру ово

сценско дјело имало је почетком јуна ове године. Представа је рађена по тексту **Јоване Бојовић**, у режији **Слободана Маруновића**. Сценографију је урадио **Александар Вукотић**, костиме **Оља Ераковић**, а музику **Слободан Ковачевић**. Улоге тумаче: **Александар Радуловић**, **Јелена Минић**, **Јелена Ненезић Ракочевић** (глумци Црногорског народног позоришта), **Дарко Бјековић** (глумац лазаревачког Пулс театра), **Никола Васиљевић**, (глумац Никшићког позоришта) и студенткиња глуме **Маша Божовић**.

Метафоричног назива, „Мировна мисија“ је црнохуморна прича о сукобу генерација, о сукобу очева и синова, о генерацији која жели да мијења свијет, а наилази на отпор наслеђа прошлости које носе очеви, дједови и прадједови. Поред смијеха, проткана је страшћу, љубављу и патњом.

За Пљевља и Пљевљаке, премијера „Мировне мисије“ значајна је јер је отворила пут за једно ново раздобље пљеваљског позори-

шног стваралаштва. То је прва професионална представа рађена у овом граду након што је прије 63 године укинута пљеваљско Народно позориште. Имајући у виду ту чињеницу, редитељ Маруновић је нагласио да му је посебно био изазов радити овај пројекат, којим се враћа позоришни живот у граду на Тихотини.

Ово је прва професионална представа која је у овом граду рађена након шест и по деценија укидања професионалног позоришта. Тада је у Црној Гори укинута још неколико позоришта - у Котору, на Цетињу и у Никшићу. Цијеним да град који нема позориште и није прави град, није прави цивис, јер позориште као синтеза свих умјетности веже људе, ствараоце из свих сфера. Веже их на једном светом послу, на надградњи људског духа и радости живота - изјавио је редитељ Слободан Маруновић након премијерног извођења. Он је задовољан процесом рада, умјетничким донетима ауторског тима, глумачким артизмом, али и реакцијом пљеваљске публике.

Веома сам задовољан и пресећан како је пљеваљска публика, та дивна публика коју ја као искусан глумац познајем, реаговала на представу, на оно што су им вечерас понудили глумци из ЦНП-а, Никшићког позоришта и лазаревачког Позоришта. Већина тих људи је везана за Пљевља, родбински, а и писац је поријеклом из ових крајева – изјавио је Маруновић.

Пљеваљски Центар за културу своје програме реализује у реконструисаној згради некадашњег Позоришта и према оцјени еминентних познавалаца та зграда и позоришна сала са пратећим јединицама, једна је од квалитетнијих у Црној Гори. Маруновић као искусан драмски умјетник због тога се нада да ће у изванредним инфраструктурним условима, бити настављен позоришни живот, те да ће та Установа бити мјесто окупљања умјетника из свих сфера.

Надам се да ће се у овом прекрасном здању наставити позоришни живот и друге активности када је у питању култура. Под кровом ове институције вјерујем да ће своје мјесто наћи пјесници, сликари и сви они који се баве културом. За Пљевља овај догађај има историјско-културолошку вриједност јер је овом премијером отворен пут професионалном позоришном

стваралаштву - оцијенио је Маруновић.

Рад на овом пројекту и за глумце је било драгоцено искуство. **Александар Радуловић** је подсетио да су се због пандемије неколика пута враћали да обнове рад на овом комаду.

Радовао сам се тим доласцима у Пљевља зато што смо овдје збиља наишли на истинске поштоваоце креативног стварања и људских

дилеме, нажалост се не рјешавају довољно – казала је Божовић.

Рад на представи „Мировна мисија“ почео је још у фебруару прошле године, а 6. марта одржана је посљедња проба са увјерењем да ће бити изведена пред публиком и на сцени пљеваљског Дома културе. Међутим, због неповољног развоја епидемиолошке ситуације

„Мировна мисија“ по тексту Јоване Бојовић, у режији Слободана Маруновића

односа. Данас када смо се превише отуђили и прије короне, а корона нам је само послужила да буде оправдање за тај ефекат отуђења, у Пљевљима нијесам имао осјећај да се било што проблематично дешава у људским односима. Напротив осјећао сам се као у својој кући – утисци су глумца Радуловића.

Његова млађа колегиница, студенткиња глуме **Маша Божовић**, која се глумачком ансамблу придружила касније, није крила задовољство које је имала током рада.

Највећи утисак на мене оставила је управо екипа с којом сам радила и која ме потпуно подржала. Дали су ми неки подстрек да се бавим овим послом и даље. Прилазили су ми са неком толеранцијом и стрпљењем. Било је драгоцено радити овдје пред неком потпуно другачијом публиком. Тема овог комада је прилично заступљена у нашем друштву. Ово је прича која се на први поглед може чинити старомодном. Али она је супротно од тога, јер је и даље и те како видљива и њене отворене

одлучено је у јесен 2020. године да се представа сними и емитује на Телевизији Пљевља. Генерална проба за телевизијску премијеру представе одржана је 3. децембра те године, а премијера без присуства публике, у складу са епидемиолошким мјерама, дан касније. Снимак са те премијере емитован је на Телевизији Пљевља 31. децембра 2020. године, а репризу су гледаоци локалног ТВ сервиса могли да одгледају 1. јануара 2021. године.

С. Маројевић

Градско позориште Подгорица: премијера „Сњежне краљице“ Представа за племенито одрастање

Представа „Сњежна краљица“ (5+), која је по тексту Ханса Кристијана Андерсена, у драматизацији Евгенија Шварца и режији Јагоша Марковића, који је урадио и избор музике и сценски покрет, премијерно је изведена почетком фебруара ове године, у Великој сали Културно-информативног центра „Будо Томовић“. У представи играју: Је-

естетичком или умјетничком љепотом. Представа је рађена према једној од најбољих драматизација Андерсена. Знамо да је Андерсен најбољи писац бајки и писац тужних бајки. Шварцова драматизација са једне стране је радикална, а са друге је у функцији Андерсена, коју је Јагош Марковић направио. Добила се једна представа која јесте апсолутно суочавање

„Сњежна краљица“ у поставци Јагоша Марковића

лена Симић, Емир Ћатовић, Вања Јовићевић, Маја Шаренац, Божидар Зубер, Милош Пејовић, Сања Поповић, Лазар Ђурђевић, Лара Драговић, Сејфо Сеферовић и Омар Бајрамспахић. За сценографију је био задужен Матија Вучићевић, док је костиме урадила Марија Марковић Милојев.

Директор Градског позоришта Подгорица Стеван Копривица на прес конференцији која је уприличена уочи премијере истакао је да се инсценирањем Андерсеновог дјела у Градском позоришту „догодио један чудесан чин љепоте и то љепоте са два аспекта - љепоте по себи и оне што зовемо

са љепотом. Савремено позориште нам ријетко нуди емоцију. Поготово су и дјечија позоришта почела да одмичу од емоције. Заборавили смо оне дивне, чаробне бајке и чаролије када дјеца са родитељима уђу у један другачији свијет од онога у ком живе. Напротив, у једном моменту се инсистирало да се у позоришту за дјецу презентује сурова стварност. Не, овдје се презентује нешто што јесте надградња, што је виша поетска истина, што је суочавање са озбиљним проблемима. Конципирана је на начин који је дјецу прихватљив, а одраслима занимљив. Марковићева опседнутост љепотом и емоцијом у овој пре-

дстави дошла је до пуног изражаја. Он не одустајући од свог стила и поетике, опет се измакнуо од свега онога што је радио до сада. Ја сам му захвалан што је управо такву представу подарио овом Позоришту и што је уз његову палицу маистра функционисао ансамбл Позоришта. Прављење оваквих представа је цивилизацијска мисија, једноставно постоји обавеза оваквог позоришта да обезбједи племенито одрастање дјеце. Уз овакве представе, дјеца и родитељи ће једноставно бити у једном свијету који је племенитији и бољи, него што је овај у ком живимо“, казао је Копривица.

Умјетнички директор Градског позоришта Душан Ковачевић нагласио је да је редитељ Марковић овом представом дао јак лични и естетски печат репертоару тог Театра.

„Овог пута, као и раније, показали смо да смо ту за најмлађе и да испуњавамо суштину, а то је да дјецу позоришним комадима треба подучити и забавити. Ова представа управо то и ради јер подстиче њихову машту, одрастање... Подстиче их да буду бољи људи и да вјерују у праве, људске и пријатељске системе вриједности. Направљен је врхунски спектакл, не само са редитељске, већ и глумачке стране“, казао је Ковачевић.

Према ријечима Јагоша Марковића „представа говори о љубави, о ономе какав би свијет требао да буде и дјецу и одраслима. Ми смо је управо радили и за дјецу и за одрасле. Увијек је резултат посљедица процеса од којег све зависи. У овом нелијепом времену смо даровани што можемо да се бавимо овим стварима“. Он је нагласио да чевјек ништа не значи без умјетности, љепоте и културе.

„Због тога се глумци радују што, након годину дана, могу да се врате позоришту и публици“, рекао је редитељ Марковић.

„Ова представа треба да буде нешто што је љековито за све узрасте. Нема разлога да се ова представа дијели на ову или ону сцену, јер ово је породична представа, за све узрасте и оне који желе да нађу и врате смисао у овом лудом времену. Представа носи емоцију с којом дјеца треба да се сусретну, из које треба да уче и која носи велику радост“, поручила је глумица Јелена Симић.

Њен колега Емир Ћатовић истиче значај поставке познате Андерсенове бајке јер је рађена за узраст од 7 до 77.

„Наравно да ћемо љепше да играмо када је пунија сала и када колективна равна формира и некако јаче ординира у цијелом гледалишту. Ми све радимо због публике. Тако да, кад нема публике ово што ми радимо није толико значајно. Ово је прва представа коју бих више волио да гледам него да играм“, рекао је Ћатовић. Он истакао да нас та представа учи да можемо читав живот да потрошимо тражећи криве вриједности.

„Ја сам већ дуги низ година љубитељ Јагошевих представа због невјероватне магије коју он ствара на сцени и велико ми је задовољство што сам сада дио те магије“, изјавила је глумица Вања Јовићевић.

„Морам да напоменем да је било јако љековито радити са Јагошем, поготово у овом тренутку када смо сви депресивни, изгубљени, уплашени и збуњени због свега што се дешава и мислим да се десио у правом тренутку јер ме одвајао од реалности због чега сам јако срећна. Ја сам ту од 'Новеле од љубави' и мислим да је сасвим сигурно да је Градско позориште препознатљиво по ансамблу, игри и екипи која се повеже, а сад се десио Јагош који све то носи у свом бићу и помогао нам је да заборавимо све што нас спопада, да се играмо и мислим да смо успјели да се заиграмо због чега свима препоручујем да дођу да уживају са нама“, поручила је глумица Маја Шаренац.

„Једна од специфичности ове представе је што смо ми након пет дана знали да имамо представу, што је нешто што се не дешава често и то је заиста показатељ рада екипе и што нам је Јагош дао простора да играмо у улогама које су на неки начин бајковите у једној јако позитивној атмосфери“, изјавио је глумац Милош Пејовић.

С. Маројевић

„Боконда“ премијерно на сцени „Студио“, ЦНП Чему данас умјетност служи

Представа „Боконда“, по драми „Жена која се игра“, Виктора Лодата, у режији Душанке Беладе, премијерно је изведена на сцени „Студио“ крајем фебруара. Душанка Белада потписује и адаптацију, а сценографију Иванка Вана Прелевић.

„Боконда“ о мотивима „обичног“ човјека

Костимографкиња је **Гордана Булатовић**, композиторка **Марија Митровић**, лекторка **Јелена Шушањ**, извршне продуценткиње **Јања Ражњатовић** и **Јелена Милошевић**. У представи играју: **Зоран Вујовић**, **Славко Калезић**, **Бранка Оташевић**; **Слободан Маруновић** и **Небојша Шофранац** – гласови из *off*, **Хана Јовићевић** и **Павле Богићевић**.

Зашто нас „Боконда“ и даље прогања? Чему је она свједочила током историје? Шта нам „Боконда“ има рећи о нашим срцима? На та питања одговара комад „Боконда“, Црногорског народног позоришта.

Његова редитељка је у прилогу овом сценском рукопису записала:

Са начином живота људске заједнице, мијења се и начин њеног чулног опажања. Самим тим, однос човјека и умјетности, који, иако је нераскидив, врло је подложан промјенама. Од средине прошлог вијека у којем су филозофи предвидјели губљење ауре умјетничког дјела посредством хиперпродукције и масовних медија, дошли смо до данашњице у којој, не само да се губи аура умјетничког

дјела, већ се доводи у питање смисао, а и функција умјетности уопште. Ова представа покушава да пронађе одговор на питање чему данас умјетност служи, коме је потребна и које су то ствари које упркос свим друштвеним промјенама остају непромијењене.

„Боконда (Жена која се игра)“, америчког писца Виктора Лодата, преиспитује разлоге фасцинације једним умјетничким дјелом из различитих углова, на више нивоа. Главна линија радње заснована је на конкретном догађају, тачније лику – Винћенцу Перуђи, молеру, италијанском исељенику који је 21. августа 1911. отуђио Леонардову Мона Лизу из Лувра. Бавимо се мотивима једног „обичног“ човјека, а преиспитујемо и критеријуме који нас чине „обичним“, „малим“ или „великим“ људима - порука је редитељке Беладе.

Представа је изведена у складу са актуелним мјерама Института за јавно здравље. О њеним дOMETИМА свједоче позоришни критичари Драган Копривица и Ива Чукић Шошкић, чије текстове објављујемо на сљедећим страницама часописа.

С. М.

„Ђоконда“ (ЦНП) из угла критике

Редитељски златни пресјек сценских параметара

Пише: проф. др Драган Копривица

Љубитељи театра, који се не предају ни у доба короне, имали су 26. фебруара лијепу прилику да на сцени Студио у ЦНП-у доживе прави позоришни угођај на премијери „Ђоконде“. Једно ново, младо, талентовано лице из Црне Горе, Душанка Белада са Цетиња, позоришној публици је представила свој први

на Академији умјетности у класи професора Александра Давића. Претходно је у Тузли у Народном позоришту режирала комад „Културреволуција: „Коса“, по мотивима познатог мјузикла, а мастер представу, по мотивима Брехтовог текста „Мајка храброст“, у сарадњи с Факултетом драмских умјетности у Тузли, поставила у Новом Саду на Академији умјетности. Ова наша Цетињанка бави

професионални комад, и на премијери нашла на неподјелене симпатије публике, а аплаузи се настављају и током репризних извођења.

Задовољство је тим веће што је ријеч о младој Црногорки, која се представила нашој позоришној јавности након већег броја редитеља са стране, који су Црну Гору редовно третирали као позоришну паланку, увјерени да јој своје већ ко зна колико пута рабљене, овјештале режије, могу продати као чуда невиђена и отићи с хонорарима, међу којима је украјински редитељ Жолдак, укњижио чак близу тридесет хиљада еура.

Душанка Белада је завршила мултимедијалну режију, мастер студије 2019. године

се активно и филмском монтажом, пријављује се на конкурсе за кратке експерименталне филмове...

Први утисак након одгледане „Ђоконде“ нас је усмјерио на стихове чувене пјесме Добрише Цесарића „Облак“: „У предвечерје, изненада, / Ни од ког из дубине гледан, / Појавио се понад града / Облак један.“

А, поводом представе, у предвечерје, тј. у помрчини лоших међуљудских односа у ЦНП-у, између алијениране Управе и глумачког ансамбла, умјесто облака се појавио зрак свјетла у лику талентоване младе редитељке, која је већ својом првом професионалном представом показала да је на

Академији савладала многе тајне редитељског заната. Зато је и на репризи од 2. марта глумачки ансамбл доживио овације, вођен дискретном, али сигурном редитељском руком Душанке Беладе.

Од самог почетка комада, који траје близу два сата, видјело се да је редитељка успјела направити одличан баланс између текста и сценске радње, одупрла се опасностима литерарног театра и направила златни пресјек свих сценских параметара, користећи редитељске рецепте ненаметљиво, у функцији комплетног позоришног дојма као јединствене цјелине.

Зато је „Ђоконда“ (по драми „**Жена која се игра**“, америчког драмског писца и романописца, **Виктора Лодата**) дала прилику гледаоцима да виде неку нову режију, неко ново читање познатог текста у визији младе редитељке, нова сценска рјешења уз мултимедијалне ефекте и беспрекорно садејство свих параметара комада у којем није било слабог мјеста.

Истинита сторија о томе како је 1911. године један Италијан украо из Лувра слику Мона Лизе и чувао је у свом стану у Паризу двије године, да би је потом предао властима, послужила је Лодату, а потом и редитељки Белади да створе читав низ успјешних фантазмагоричних визија кроз халуцинантна стања главног јунака, успјешно редитељски постављена.

Белада је успјела да фрагментарну структуру драме, која се дијелом може третирати и као спој неколике добро укомпоноване монодраме, ријешити врло успјешно, зналачким редитељским резovima, без расплињавања сценске радње, одржавајући кохерентну структуру драмског пројекта у цјелини. И притом се исказала као редитељ који уважава детаљ као саставни дио сценског мозаика.

Редитељка је зналачки омогућила глумцима да, у оквиру зацртаног концепта ликовова, имају и одређени степен креативних слобода, што је обогатило сценске наступе, посебно главног глумца, **Зорана Вујовића**. Својом соло партитуром Вујовић је индиректно послао и позив сљедећим редитељима да је за њега дошло вријеме да преузима сложеније улоге, да је и предуго и неоправдано бивао у сјенци.

Уз фино дозирали учинак ликовова двоје дјецe, које играју **Хана Јовићевић** и **Павле**

Богићевић, уз гласове из *off* (**Слободан Маруновић** и **Небојша Шофранац**) бљеснули су у својим ролама и **Бранка Оташевић** и **Славо Калезић**, уз одличне маске и трансформације у више ликовова, што је такође дало посебну боју укупном сценском шти-мунгу. Нек ми не буде замјерено да поменем да су Калезић и Оташевићева први пут заиграли у неком позоришном комаду још 2004. године, у мојој представи, у домену невербалног театра, „Самит“, којом су побједили и на Фестивалу драмских аматера у Бијелом Пољу, а потом били и апсолутни побједници Фестивала у Требињу, гдје су иза себе оставили конкурентске представе из осталих земаља екс-ју простора.

Сад су се у комаду Душанке Беладе обоје представили као зрели глумци, а трансформације Бранке Оташевић, и сцене њене емпатије, уживљавања у ликове јунакиња различите старосне доби, све до лика старице успорених кретњи, дале су несумњив допринос комаду у цјелини, који је на виши ниво уздигнут и техничким дoметима **Милке Стојановић** (маске), и **Вукице Чабаркапе** и **Весне Бијелић** (шминка и власуљари).

Укупном позитивном дојму својим дискретним концертирањем на клавиру допринијела је сјајна **Марија Митровић**, пијанисткиња, која је школовање започела на Цетињу, наставила у Трсту и Дизелдорфу, и завршила студије савременог клавира у Љубљани.

Иначе, Душанка Белада је, осим режије, потписала и адаптацију; сценографкиња је **Иванка Вана Прелевић**, костиме је урадила **Гордана Булатовић**, лектор је **Јелена Шушањ**, а извршне продуценткиње су **Јања Ражњатовић** и **Јелена Милошевић**.

Општи утисак, који остаје након одгледаног професионалног првјенца Душанке Беладе, је да смо добили нову, изузетно талентовану младу редитељку, у нади да ће наш Национални и други театри имати то у виду у годинама које долазе.

„Боконда“ (ЦНП) из угла критике Шта се догодило Вићенцу Перуђи

• Црногорско народно позориште: Виктор Лодато, „Боконда“, редитељка Душанка Беллада

Пише: **Ива Чукић Шошкић** (портал: *re-ripetija.me*)

Послије дуге паузе, видјели смо нову премијеру у ЦНП-у: на сцени „Студио“ 26. фебруара изведена је представа „Боконда“ коју је, по тексту **Виктора Лодата**, савременог и награђиваног америчког драмског

религиозни доживљај; како можемо објаснити умјетнички патриотизам (жељу да се идентификујемо са најбољима из групе - нација); како се могу објаснити извори умјетничког доживљаја; да ли у једном овако прагматичном времену, у каквом живимо, и даље имамо потребу за умјетношћу?

Радња се одвија 1911. године када

Зоран Вујковић у представи „Боконда“

Фото: Душко Миљанић

писца, режирала млада редитељка **Душанка Беллада**.

Могући идејни разлози за избор управо овог текста, које публика која није била у прилици да чита текст открива током представе, тичу се положаја умјетности који се овдје преиспитује из различитих углова. У овој представи постављају се различита питања која ова оквирна тема укључује: на који начин умјетност утиче на појединца као могућа „духовна храна“, а како на колективе и нације; у каквој су релацији умјетнички и

италијански емигрант *Винћенцо Перуђа* (**Зоран Вујковић**), који живи у Паризу и ради као молер у Лувру, краде „Мона Лизу“, коју двије године држи, као таоца, у свом покровљу, да би је на крају вратио Италији којој, по његовом мишљењу, и припада, након чега бива ухапшен и осуђен на затворску казну.

Разговори које *Винћенцо Перуђа* (Зоран Вујковић) води са сликом у првој половини представе немају важнију значењску позадину – све се врти око исте тезе о мистичности, узвишености и интригантности јунакиње Да

Винчијевог ремек дјела. Значењско тежиште представе тако се помјера према психичком стању овог лика - пратимо како његова почетна опсједнутост сликом полако прераста у лудило, при чему се превасходно рачуна на експресивност глумачке игре и сценографске (свјетлосне) ефекте. Овај наратив је у великој мјери споран јер нам се не омогућава да разумијемо до краја изворе Винћенцове опсједнутости. Представа зато прије свега вапи за скраћењем овог првог дијела у коме се Винћенцо Перуђа „врти“ око Да Винчијеве слике готово сат времена. Притом, овај дио је додатно разводњен фрагментима у којима *Учитељица* (**Бранка Оташевић**) публици (ученицима) даје биографске податке о жени која је инспирисала Да Винчија да наслика ову слику, потенцирајући њену „женску“ страну, као и писменим саставима ученика (Хана Јовићевић и Павле Богићевић) који тумаче „Мона Лизу“ из своје дјечије перспективе. Због свега тога, први дио представе отеже се у недоглед, не дајући нам наду да ћемо осјетити нешто аутентично (превасходно услед мањкавости редитељског концепта, а мање због глумачке неспремности) и схватити шта се то догодило *Винћенцу Перуђи* и откуд толика опсесивност.

Тек у другом дијелу представе успијевамо да у *Винћенцу Перуђи* сагледамо аутентичан позоришни лик, осјетимо његов сензибилитет и рањивост, као и саосјећање са његовом узалудном борбом да свом животу да смисао, и све то повежемо са Да Винчијевом сликом. У овом дијелу представе Леонардова слика налази се у контрасту са главним ликом. Савршенство једног генијалног дјела супроставља се људској несавршености и на тој позадини лик који тумачи Зоран Вујовић дјелује нам разумљивије, блискије и људскије.

Споредне улоге у овој представи, које нису обухваћене радњом, дате су углавном карикатурално. Такви су ликови *Марсела Дишана*, *Валтера Патера* и свештеника *Бенедета* (**Славко Калезић**), као и старе *Фирентинке* (Бранка Оташевић). Арטיפицијелну спољашност, костиме и „маске“ глумци су искористили да би иронизовали ове споредне улоге, наглашавајући икониичност ових фигура карикатура. Иако је у таквим интерпретацијама лежао одређени позоришни потенцијал, због „танушности“ основног наратива који се плете око главног лика, он није, нажалост,

могао да буде искориштен.

У овој представи појављују се и неки базични драматуршки пропусти. Осим новинарев (**Небојша Шофранац**), из *off* чујемо и судијин глас (**Слободан Маруновић**) који испитује *Вићенца Перуђу* о детаљима крађе, али тај дијалог је неувјерљив за једну овакву ситуацију (ислеђивања) и, осим тога, траје претјерано дуго и у њему се понављају потпуно исте ствари.

Игра свјетлости доминира сценографијом (**Иванка Вана Прелевић**). Запажамо и улогу свјетла у конструкцији и простора и атмосфере, којим се интериоризује душевно стање *Винћенца Перуђе*. Тако у једној сцени црвени сноп свјетлости усмјерен на полунаго тијело глумца (у фетусном положају, савијено око ножа забоденог у сто) потенцира његову егзистенцијалну изгубљеност и очајање. Те ефекте прати клавирска музика на сцени, коју је компоновала и коју изводи **Марија Митровић**, што свакако доприноси антиреалистичком дискурсу представе. Ови перформативни елементи указују у ком правцу је можда могла да се креће режија представе. Инсценација једног оваквог текста, који потенцира унутрашњи живот главног јунака и ирационалност зависи, наиме, у првом реду од перформативних елемената, визуелних сценских знакова, њиховог темпа и добре усклађености. Нажалост, имамо утисак да је за редитељку то био претјерано захтјеван задатак. С друге стране, примјећујемо овдје и коректне редитељске поступке који упућују на њену способност да препозна оно што је сценски значајно, живо и присутно, и што може да испровоцира позоришни доживљај, иако то постаје видљиво тек на самом крају представе.

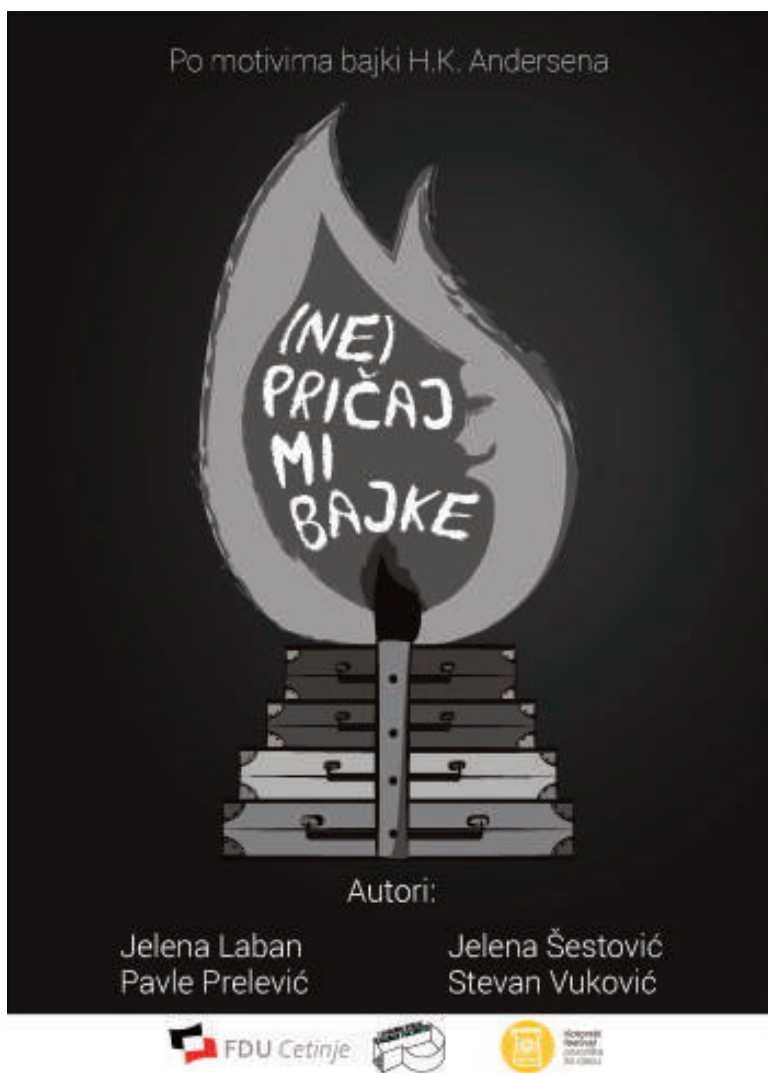
Празан простор, ФДУ и Фестивал позоришта за дјецу (Не) причај ми бајке

Драмски студио „Празан простор“ почетком априла почео је са инсценирањима

глумци – студенти ФДУ са Цетиња: **Јелена Лабан, Јелена Шестовић, Павле Прелевић** и **Стеван Вуковић**, уз менторство професора **Петра Пејаковића**. Сарадник на драматургији је **Илија Гајевић**, а на видео материјалу радила је **Андрија Рашовић**. Сарадница на умјетничком концепту је **Милана Матејић**, док је дизајн повјерен **Данка Дачевић**. За видео је задужен **Павле Симоновић**, фотографија је дјело **Крста Вуловића**, а продуценткиња је **Марија Бацковић**.

За представу су као текстуални предложак изабране три бајке **Х.К. Андерсена**: *Како је вјетар промијенио називе фирми на радњама, Постојани оловни војник, У цара Тројана козије уши и народна бајка Дјевојчица са шибицама*.

Према најави овог новог комада за дјецу и младе, несумњиво је да ће овај продуцент видно утицати на квалитет и квантитет позоришне понуде за најмлађу публику у Црној Гори. *Празан простор* као независни продуцент планира да новим насловима јача независну позоришну сцену и отвара простор младим умјетницима да истражују нове форме изражаја.

новог пројекта за дјецу *(Не) причај ми бајке*. Комад ће, према најавама продуцента, бити колажне форме са елементима: *storytelling* технике, луткарства, театра сјенки и видео ефеката. Званична премијера представе планирана је на **Которском фестивалу позоришта за дјецу**.

Празан простор ову представу ради у копродукцији са Факултетом драмских умјетности на Цетињу и Которским фестивалом позоришта за дјецу. Том сарадњом жели се указати на значајан продуцентски модел који стратешки доводи до јачања позоришне сцене за дјецу и младе у Црној Гори.

У представи су ангажовани млади

С. М.

„У аманет“, Тамаре Вујошевић Мандић Пропитивање појма страха

Премијера представе „У аманет“, кореографикиње Тамаре Вујошевић Мандић одржана је почетком априла у сали Додеста, у КИЦ-у „Будо Томовић“. Овај пројекат пропитује појам страха кроз патолошки однос мајке и кћерке: посесивност, страх и садизам мајке и кћеркину интровертност и чежњу за слободом. Драматургију потписује Стела Мишковић, а улоге су повјерене глумици Јулији Милачић Петровић Његош и балерини Ани Бабац.

илустрацију, патетику и агресију.

Било је тешко постићи чистоту и прецизност. Било је изузетно тешко навићи се да су дисање, кораци и звуци покрета једина музичка подршка, а свјетло техничка. Велике количине материјала и прича које смо размјенивале у групи и доносиле из свакодневних разговора са пријатељицама, сестрама, мајкама отварале су свијет који се повремено дојмио као рупа без дна, коју је тешко заокружити. Инак истинском пре-

„У аманет“, кореографикиње Тамаре Вујошевић Мандић

Ауторица пројекта, Тамара Вујошевић Мандић казала је да јој се, кроз дугогодишњу сарадњу с балетском трупом „Бало“, бавећи се односима и комуникацијом међу људима, наметнула идеја за ову представу. Вујошевић Мандић је истакла да је кроз однос мајке и кћерке, настојала да истакне веома специфичне патријархалне аспекте нашег друштва. Предлог за представу драматуршкиње Стеле Мишковић био јој је од изузетне помоћи.

Јулија Милачић Петровић Његош у интервјуу за подгорички Монитор изјавила је да јој је било тешко да у овом комаду избјегне

даношћу дошле смо до круга који приказује патолошки однос између мајке и ћерке, онај који гуши, затвара, кида слободу и обликује жену у ону која трпи, пати, подноси и остаје. У ону којој је од првог корака сваки сљедећи измјерен и намијењен туђим циљевима. Парадокс да она из чије си утробе вукла сокове живота од тебе прави птицу осуђену на кавез разлог је постојања представе „У аманет“ - појаснила је глумица Милачић Петровић Његош.

С. М.

„У аманет“ Тамаре Вујошевић Мандић из угла критике Митски осјећај царује сценом

Пише: проф. др Драган Копривица

Колико је позоришна публика у години короне жељна представа, посебно оних врхунских, најбоље се видјело у сали Додеста КиЦ-а „Будо Томовић“ 3. априла, кад је премијерно приказан сценски спектакл, кореодрама, комад из домена алтернативног театра, театра покрета, плеса и експеримента - „У

радујући се оностраним визијама театра и његовим коријенима.

Кореодрама сјајне Тамаре Вујошевић Мандић враћа нас тим позоришним темељима уз вишезначни плес двије хероине на сцени, које синхронизованим покретима два тијела у празном простору, снажном емоцијом, уз свега неколико горких реченица током комада, уз синергију зањиханих фигура, у мистичној

Вишезначни плес двије хероине на сцени

аманет“, кореографиње и редитељке **Тамаре Вујошевић Мандић**.

Љубитељи другачијег позоришта у Црној Гори, оног које доказује да је настало из прастарих ритуала и обреда, покрета, нијемог монолога и дијалога, из гестуалних радњи, памте тзв. другачије позориште. Посебно преко представа са свјетских адреса у оквиру ФЈАТ-а (Фестивал југословенског алтернативног театра) и ФИАТ-а (Фестивал интернационалног алтернативног театра), које су старији имали срећу да гледају током протеклих деценија

атмосфери повратка човјека природи, казују више него многе скупе представе какве смо имали неприлику да гледамо у нашем Националном театру потоњих година.

Скоро митски осјећај, који је још од самог почетка зацарио на малој сцени Додеста, уз крајње економично коришћење сценских ефеката, вратио је публику на старе стазе алтернативног театра. Основна замисао редитељке била је да се комадом на плесни, заумни, наглашено сензитиван начин, прикажу судбине двије жене са нашег црногорског крша, мајке

и кћерке. Мајке, која кћерку учи корацима живота водећи је у ново вријеме уз бројна упозорења. Уз наглашену, за наше просторе препознатљиву, родитељску посесивност, бригу за будуће кораке своје насљеднице, уз опрез који прелази у муку и обострану патњу. Уз подсвјесну снажну жељу кћерке да до једног трена остане у мајчинском окриљу, али и да напусти сигурну луку породице у потрази за изазовима непознатог.

Но, како то обично бива кад је ријеч о сјајним представама, а ова то јесте по много чему, могућа су и шира тумачења. Иако је Тамара Вујошевић Мандић у овом комаду снажно посвећена духовном бићу Црне Горе и њеном архетипу, намеће се утисак да је редитељка дала много шире, универзалне визије о жени, људском бићу, њеној судбини на свим меридијанима, створивши етиду о њеним патњама и немирима, дилемама и траумама, истим на свим континентима.

А оваква читавања само потврђују богатство позоришног спектакла који смо видјели, говоре о вишезначним порукама по класичној теорији отвореног дјела. Притом уз могућност да и сам гледалац, уз богат сценски угођај, буде активни судионик позоришног чина.

Истовремено, Тамара Вујошевић Мандић је црногорском друштву послала и снажну поруку друге врсте. Театром покрета, представом у којој је публика током сат времена чула свега неколике реченице у духу већ познатих аманета са црногорског крша, редитељка је поставила и питање данашњег друштвеног тренутка Црне Горе. То јест, шта смо све за протеклих година урадили ријечима ми, и шта су све ријечи урадиле нама. И је ли вријеме да се бар мало одморимо од ријечи, и да ријечи одморе од нас. Да на трен починемо од бујице ријечи, које често представљају негацију самих себе, и самих нас, стварајући контрапродуктивни комуникацијски јаз, оштећени језички код, и штету социуму у цјелини.

Требало би истаћи и сценске домете и емпатију већ искусне, изврсне глумице, **Јулије Милачић Петровић Његош**, њено доминантно посесивно надигравање на отвореној сцени са млађом јунакињом, балерином **Аном Бабац**... Уз генералне комплименте треба нагласити и њихов синхронизовани говор тијела, у појединим тренуцима уз претварање два у једно биће, уз ритуалне замахе као у

савршеним балетским тачкама, са мјером. Уз уживљавање обје јунакиње до нивоа кад се представа не игра и не изводи, него живи и доживљава из дубине бића, уз продор неких мрачних нагона кроз однос супремације у субординације.

Представе овог типа још једном указују на потребу континуираног његовања алтернативног позоришног израза у Црној Гори. Истовремено указују и на важност и значај ФИАТ-а, који ће у нашој земљи опет бити одржан у септембру ове године, у славу другачијег, оностраног, луцидног сценског виђења различитих позоришних поетика.

Свакако, признање за укупан допринос представе треба одати и драматуршкињи **Стели Мишковић**, и осталим сарадницима.

Наравно, цио пројекат брижно је подржала редитељка ЦНП-а, **Ана Вукотић**, директорица ФИАТ-а, која има чиме да представи Црну Гору на том Фестивалу на јесен. Кореодрама „У аманет“ већ је четврти пројекат ФИАТ-а од обнове Фестивала 2013. године, и најбољи доказ да ФИАТ мора да траје. И да његову реализацију мора подржавати држава у интересу богатства различитости наше културе, позоришних визија и другачијих тумачења театра, што нас враћа његовој есенцији и прапочецима.

„Ифигенија“; Корифеј театар и Центри за културу из Колашина и Бијелог Поља

Данашњу Ифигенију убија обесмишљеност

Представа „Ифигенија“, по Еурипидовој *Ифигенији у Аулиди*, рађена у копродукцији Центра за културу Колашин, Центра за културу „Војислав Булатовић Струњо“ Бијело Поље и НВО „Корифеј театар“ из Колашина. Режију и адаптацију

Петра Новаковића и Моамера Касумовића. Истовремено, ова представа показује колико је значајна копродукција у савременом театру, без обзира на објективне околности у којима егзистира драмска умјетност. Сарадња два центра за културу са сјевера Црне Горе и ко-

Еурипидов текст актуелан двије и по хиљаде година

Фото: Душко Миљанић

представе потписује **Зоран Ракочевић**. Улоге тумаче: **Уна Лучић**, **Јелена Ђукић**, **Ђорђије Татић**, **Петар Новаковић**, **Моамер Касумовић**, **Анђелија Рондовић**, **Огњен Секулић** и музичар **Бојан Пеко Минић**, који је урадио музику за представу. Куриозитет овог комада у продуцентском смислу огледа се у томе што су у глумачком ансамблу окупљени колашински професионални глумци, који су до сада често успјешно сарађивали са позориштима у Црној Гори. Овог пута, колашински професионални ансамбл имао је освјежење, у ангажману њихових колега

лашинског Фестивала, значајна је са више аспеката, а прије свега због природности копродуцирања и удруживања средстава и идеје да се на сцену заједнички постави грандиозно Еурипидово дјело, али и због јачања успостављене дугогодишње сарадње на другим пројектима из културе.

Инсценирација Еурипидовог дјела показала је да је тај текст актуелан и двије и по хиљаде година од његовог настанка. Овог пута, у рукопису Ракочевећа добило је ново, другачије тумачење, кроз актуелизацију и фокус. На то су указали продуценти и умје-

тнички тим још док су били у процесу, истичући да је „Ифигенија“ комад људске катастрофе.

У концентрацији власти за коју се трпи и пати, Еурипид нам казује да су људске жртве за највеће друштвене идеале часније од прихватања ограничене слободе. Ми у том неизбјежном сторију трагамо за данашњим човјеком који је опсједнут духовима скоро на архетипског неолибералног

начином на који они функционишу једни са другима, колико су обезбијеђени, колико су њихове емоције отупиле и колико су апсолутно неспособни за било шта осим за усмјеравање те моћи, за бављење неким вишим стварима, политиком или било чиме што је ван простог, нормалног, људског живљења и породичног контекста. Колико су ти људи способни да воле, да одрже породицу на окупу, да имају, његују и упуте

Ракочевећ: Бавили смо се класом људи који су заборавили да су људи

Фото: Душко Миљанић

дискурса, гдје се, као грчки јунак, батрга између диктата обезљуђене моћи и контроле с једне, и потиснуте емотивне, топле, људске, па и болне истине живота, с друге стране. Данашњу Ифигенију не убија пророчанство, како то можемо испрве схватити, већ отупљела и обесмишљена људска природа. Еурипид нам казује да су људске жртве за највеће друштвене идеале часније од прихватања ограничене слободе - порука је редитеља Ракочевећа. Та његова концепција видљива је у више слојева, из сцене у сцену.

У суштини, бавили смо се једном класом људи који су у толиком посједовању моћи да су заборавили да су људи. Бавимо се

своје дијете. Тај контекст је код нас веома актуелан, а то је могуће приказати у овом сажеу који Еурипид нуди - цијени Ракочевећ.

С. М.

„Пола пола“ испитна представа студената ФДУ са Цетиња

Градско позориште из Подгорице његује рад са младим глумцима, односно студентима Факултета драмских умјетности са Цетиња. Тако је у сали Додест, КИЦ-а „Будо

нда Елементал одабрао је Бранко Илић, а за сценографију је задужена **Смиљка Шепаровић Радоњић**. Представа је осим премијере имала и репризу.

Томовић“ крајем априла изведена представа „Пола пола“ (12+), испитна представа студената завршне године глуме, у класи ванредног професора мр Бранка Илића.

Овај пројекат Градско позориште је радило у копродукцији цетињског ФДУ. Представа је по тексту **Милене Богавац** режирао **Бранко Илић**. Улоге тумаче: **Мирјана Спаић**, **Лазар Ђурђевић**, **Даница Рајковић**, **Марко Рајковић**, **Лара Драговић**, **Павле Богојевић** и **Стефан Вуковић**. Музiku бе-

Градско позориште је задовољно са овим пројектом. Оно ће, настављајући своју театарску политику ангажовања младих домаћих умјетника и убудуће у своје дјеловање укључивати и студентску сцену.

С. М.

Јадранско - јонски *online* позоришни фестивал О нематеријалним културним вриједностима

Краљевско позориште Зетски дом крајем марта, у својству лидера, завршио је двогодишњи пројекат *ADNICH*. Пројекат је кофинансиран од стране *INTERREG-IPA CBC IT-AL-ME* програма, који се, у циљу стварања иновативног прекограничног културног производа, односи на промоцију нематеријалних културних добара кроз умјетност и позориште.

Партнери пројекта су **Међународни театарски институт – ИТИ** и **Универзитет Саленто** из **Леџеа** (Република Италија),

риоду од 1. до 29. марта, на *YouTube* каналу *ADNICHFEST*. Приказане су одабране продукције из свих земаља учесница, филмови, резултати антрополошког истраживања Универзитета Саленто о социјалним и културним везама три земље, активности Црногорског интернационалног театарског института, уз тематске конференције.

У оквиру програма Краљевског позоришта Зетски дом, публика је била у прилици да погледа представе: *Побуна морнара* и *Син*,

Факултет драмских умјетности и НВО *Qendra Event* из Тиране (Република Албанија).

У оквиру овог пројекта, Краљевско позориште Зетски дом, реализовало је пет представа: *Побуна морнара*, у режији Дијега де Брее, *Balkan Boys*, у режији Синише Евтимова, *Разговори о љубави*, у редитељској поставци Јернеја Лоренција, *Три сестре*, у рукопису редитеља Бранислава Мићуновића и *Ко се боји Вирџиније Вулф*, у режији Паола Мађелија.

Међу посљедњим партнерским активностима у том пројекту је био Јадранскојонски *online* позоришни фестивал о нематеријалним културним добрима, који је реализован у пе-

те документарни филм *Тихи дом*, студената треће године режије Факултета драмских умјетности са Цетиња, који говори о позоришним умјетницима у доба пандемије корона вируса у 2020. години.

Пројекат *ADNICH* је окончан 31. марта 2021. године.

С. М.

Интернационални интернет фестивал ПИР 2 „Дебела“ освојила прво мјесто

- Стеван Копривица (Градско позориште): *Позориште једино има смисла уколико има салу и повратну информацију публице.*
- Душан Ковачевић (Градско позориште): *Драго ми је што се регион поново окупио и што смо имали прилику да презентујемо наш рад, задржавајући богатство своје културе и језика.*

Домаћин Интернет регионалног фестивала театра за дјецу ПИР 2 у првој половини априла било је Градско позориште из Подгорице. Публика је широм региона и свијета, имала прилику да на *YouTube* каналу Градског позоришта Подгорица погледа представе девет театара из: Црне Горе, Србије, БиХ и Хрватске. Све представе су имале једнак *online* живот, па су представе за гледање и лајковање биле доступне 14 дана.

Подгорица „Три прасета“ (3+).

Учесници ПИР 2 Фестивала били су и Градско казалиште „Жар птица“ из Загреба са представом „Мала сирена“ (6+), Позориште младих Сарајево „Бајка о бајкама“ (7+), Дечје позориште Суботица „Пустоловине Тома Сојера“ (5+), Мало позориште „Душко Радовић“ из Београда „Пепељуга“ (5+), Позориште лутака „Пинокио“ из Београда са представом „Бела грива“ (7+) и Никшићко

позориште са представом „Краљевић и просјак“ (12+).

Фестивал ПИР је настао прошле године у вријеме тоталног закључавања држава са намјером да вријеме проведено у кући не буде празно и досадно. Представљао је заправо позив дјецу и одраслима да посјете сва позоришта која су учествовала (и не само њих) јер је доживљај „живог“ позоришта незамјенљив. Показао је да су глумци и дјеца побиједили корону.

Успјели смо да у оваквим временима одржимо продукцију што је највећа добит овог Фестивала. Осим продукције, одржали смо и квалитет, што значи да вирус ковид није утицао на креативност. Ово је једна племенита мисија којом се

Гласање је такође, обављено *online*, а побједник овог Фестивала је представа „Дебела“ (14+), Позоришта младих Нови Сад, са 612 лајкова и 3562 прегледа. Друго мјесто освојила је представа „Снежана и седам патуљака“ (7+) Позоришта „Бошко Буха“ из Београда са 547 лајкова и 5959 прегледа. Треће мјесто, са 345 лајкова и 7151 прегледа, освојила је представа Градског позоришта

сви бавимо. Дубоко се надам да је ово последњи фестивал овакве врсте. Позориште једино има смисла уколико има салу и повратну информацију публице. То не искључује ни Инстаграм фестивал, али се надам да ћемо се у будућим временима окупљати, што и јесте сврха оваквих догађаја. Нијесам присталица тезе да је важно учествовати, важно је и побјеђивати и сви се

ми такмичимо да би побједили, али у оваквим околностима, сама чињеница да се појавила оваква продукција сматра се побједом. Надам се да ће ПИР бити ини-

значај фестивала јесте што су дјеци широм региона приказали квалитетне програме, забавне и едукативне о чему говори и одзив публике, али и медијска испраћеност.

Позоришни фестивал постоји једино у салама и то је јасно. Ово јесте принудно рјешење, али ми је драго што се поново окупио регион и што смо имали прилику да презентујемо наш рад, задржавајући богатство своје културе и језика - изјавио је Ковачевић по завршетку ПИР2.

Михаило Несторовић, директор Позоришта младих Нови Сад рекао је да је ово Позориште побједник Фестивала по други пут. Несторовић је подсетио да је, упркос вирусу корона, Позориште из Новог Сада успјело да продуцира два наслова: „Кад сам био гарав“ и „Смрт господина Голуже“.

Игор Бојовић, директор Позоришта „Бошко Буха“ из Београда нагласио је да је на оваком Фестивалу битно да се учествује, а мање је важно ко је побједник. То је за њега прилика да се покаже шта се радило у позориштима за дјецу у региону.

Ово је била једина прилика да одемо макар у позоришни музеј. Снимљена представа није позориште, то је документ да је представе било. Уживати у снимљеном позоришту је доста тешко и ми смо на овај начин видјели и ко је наша стална публика која је гледала представе - казао је Бојовић.

PIR
Prvi Internet regionalni festival
teatra za djecu
od 1. aprila do 9. aprila

Tri praseta³⁺
Gradsko pozorište Podgorica
PREMIJERA 1. april u 18:00h

Snežana i sedam patuljaka⁷⁺
Pozorište "Boško Buha", Beograd
PREMIJERA 2. april u 18:00h

Mala sirena⁶⁺
Gradsko kazalište "Zar ptica", Zagreb
PREMIJERA 3. april u 18:00h

Pustolovine Toma Sojera⁵⁺
Dečje pozorište Subotica
PREMIJERA 4. april u 18:00h

Debela¹⁴⁺
Pozorište mladih Novi Sad
PREMIJERA 5. april u 18:00h

Bajka o bajkama⁷⁺
Pozorište mladih Sarajevo
PREMIJERA 6. april u 18:00h

Pepeljuga⁵⁺
Malo pozorište "Duško Kadović", Beograd
PREMIJERA 7. april u 18:00h

Bela griva⁷⁺
Pozorište lutaka "Pinokio", Beograd
PREMIJERA 8. april u 18:00h

Kraljević i prosjak¹²⁺
Nikšićko pozorište, Nikšić
PREMIJERA 9. april u 18:00h

GradskoPozoristePodgorica

цијација за фестивал гдје ћемо се уживо сретати и надметати - казао је Стеван Копривица, директор Градског позоришта Подгорица.

За Душана Ковачевића, умјетничког директора Градског позоришта Подгорица

С. Маројевић

ХАПС на радио таласима Асоцијација на Андрићеву бесједу

Херцеговске априлске позоришне свечаности (ХАПС), због пандемије вируса корона и ове године одржане су посредством другог медија на радио таласима: *Радија Црне Горе, Радија Херцег Нови, Радија Крш, Радија Јадран, Радија Хомер* и интернет *Радија Феникс*. Те радио станице, у различитим терминима, биле су, од 19. до 30. априла, у знаку радио драме. Слушаоци су за једанаест дана Фестивала могли да чују домаћа и

нгас. Поетска радио драма *Матерњи језик* из продукције Радија Црне Горе на програму је била 26. априла. Дrame - *Нешто за лаку ноћ* и *Вечерња матинеја* продукције су сарајевске Академије сценских умјетности, а *Зидање Скадра* групе независних умјетника из Црне Горе. Универзитет у Бања Луци - Академија умјетности представила се радио драмом *Галеб*. На завршетку ХАПС-а, 30. априла емитовано је премијерно извођење радио драме

Radio Crne Gore * Radio Krš * Radio-televizija Herceg Novi
Radio Homer * Radio Jadran * Internet radio Feniks

19 -30.april 2021.

ХАПС

радиофонска остварења из региона, у избору програмских продуцентата **Вука Вуковића** и **Миљине Ковачевић**.

Прва радио драма на програмима је била *Гласови породице* (Радио Црне Горе и ФДУ Београд). Потом - 20. априла представљена је продукција Радија Босне и Херцеговине, са насловом *Парампарчад*, а потом два остварења Радија Београд - *Стварање човека* и *Руминације о предстојећој катастрофи*. Радио драмом *Персона* представио се Факултет умјетности Приштина из Косовске Митровице. У продукцији Радио Телевизије Војводина емитована је драма за дјецу *Бажква за дечаква о паткваквима на програму фестивала*, као и двије бинауралне драме у жанру епске фантастике из серијала *Коси-*

Краљ и каменорезац, копродукција Херцеговског позоришта и Радио Телевизије Херцег Нови.

Овогодишње издање ХАПС-а је као и лани, имало ревијални карактер, а реализовао се под слоганом *Мало појачај радио*, са метафором Андрићевог говора *Приче и причање*, на додјели Нобелове награде. Фестивал ХАПС је протекло у знаку нарације као повезнице радија и свега драмског, изабраних остварења, асоцијација на бесједу.

С. Маројевић

Три сестре Камерног театра 55 из угла критике Херметична егзистенцијална трагања

*Кад нема правог живота, човјек живи од фатаморгане.

А.П. Чехов

Пише: Ђорђије Радуловић

Чехов је своја трагања за правим животом, увијек започињао и завршавао на истом мјесту, у својим драмама, које иако херметичне, постављају низ филозофских питања, што их чини незамјенљивим и изнова акту-

елним у театарском озрачју, које и има за циљ, оголијевање истинитосних тврдњи, вриједносних ставова, те животних ситуација и хегеловских истина, које на први поглед недостижне, из позоришне перспективе увијек добијају живућу компоненту и пред нашим очима дишу, играју и представљају отјелотворење спасоносних, заборављених вриједности, које у парадоксалности присуства одсутности и/или одсуства присутности добијају нове форме и кодексе који мутацијом проналазе пукотине у друштвеним и индивидуалним нормама, те бивају прилагођене или затрте, што њихову есенцијалност не доводи у питање, која сама по себи остаје непромијењена упркос људским интервенцијама, које су увијек или често у функцији оправдавања слабости. Ова драма у том смислу није изузетак.

Представа *Три сестре* на даскама **Камерног театра 55** у режији **Пјера Жалице**, премијерно изведена прије три године, и даље присутна на репертоару, доноси једну нову драмску креацију, која ионако већ по својој структури комплексна и слојевита, промишља базична животна питања, те у потрази за смислом и слободом, као темељним људским потребама, ова представа постаје прије свега лична, а сама атмосфера и заиграност на један меланхоличан, помало сентименталан начин позивају публику на унутрашњи дијалог.

Овога пута, редитељ је улогу *Олге* повјерио **Татјани Шојић**, која је изражајним глумачким средствима на достојанствен начин изградила овај лик, без сувишних покрета и радњи или потребе да слиједи стереотипне

форме и виђења овог лика. Напротив, остаје вјерна својим инстинктима, што се огледа у *Олгиној* смирености, поносу, али и снази која је симбол и метафора преживљавања у опетерезној свакодневици, док публика тек понекад може „ухватити“ понеки мали грч на њеном лицу, јер вјешто избјегава позицију жртве и патетично обликовање *Олгиног* лика. Свакако да је у томе и успјела.

Са друге стране, утјеловљујући *Ирину*, **Гордана Бобан**, покушала нам је представити терет егзистенцијалне забринутости, унутрашњу затвореност, те жељу за слободом и неком бољом стварношћу. На тренутке дјелује као да ни сама не вјерује и не доживљава оно што изговара, већ преузима улогу медијатора између текста и публике, па стога дјелује прилично неувјерљиво, што њену игру чини недостатном.

Маја Изетбеговић, незрело је дочарала лик *Маише*, што он свакако и јесте, те је вјешто и хладно приказала патњу и осјећај херметичности, због брака са човјеком којег не воли. Када говоримо о мушким улогама, **Борис Лер** у улози **Андреја**, на сцени дјелује незаинтересовано и уморно, самим тим небједљиво, служећи се недоживљеном, лажном афективношћу, што поништава сврху позоришта као таквог. Можда то можемо приписати неуспјелом покушају да управо на такав начин и дочара овај лик.

Пуковник Вересињин, којег игра **Мухамед Хаџовић**, губи се у сопственој запетљаности и недовршеној креацији свог лика, али ипак успијева пратити универзалне емоционалне нити које доводе њега и *Маишу* у стање заглављености, али и стварања интимне интеракције без додира - погледом, што ову повезаност чини изнимно напетом и интригантном за гледаоце.

Мирсад Тука (*Тузенбах*), војно лице, не крије своју љубав према Ирине, међутим њено одбијање га чини јаким и рањивим истовремено, наводећи га да увијек буде у њеној близини. Користи сваку прилику да

искаже своја осјећања, па то чини веома изражајно, прецизно, директно и одлучно. *Солхонија*, којег нам је представио **Феђа Штукан**, својом агресивношћу и отреситишћу, дочарао нам је овај лик врло успјело. Не смијемо изоставити ни **Драгана Јовичића**, који је сјајно одиграо лик *Доктора*, помало инфантилно, приступајући брижно и саосјећајно, одржавајући баланс у нестабилним породичним односима, изводећи глумачке бравуре на моменте врло комично, али и самоиронично.

Сенад Алихоџић, *Машин муж*, патетично, стилски сиромашно, књишки је покушао остварити однос, те се у тој тежњи и сам „утопио“ не успијевајући оставити утисак достојан гледалачког искуства. Засигурно, поред изузетне игре Татјане Шојић, снажно, комчино-гротескно, на моменте трагично, **Ванеса Глођо**, у улози *Наташе*, Андрејеве

стварање представе које јесте релевантна, али на тренутке, недовршена. Глумачке импровизације у овом смислу су нашле своје мјесто у цјелокупној атмосфери, али им недостаје увремененост и редитељска оштроумност у погледу уклањања свих оних момената у представи који сами по себи ту „не стоје.“

Недостатак драматурга проузрочио је одређене сувишности, као што је употреба карактеристичних сарајевских жаргона, који уколико нису дио драматуршке и редитељске замисли, па представљају континуум елемента у тексту, а у функцији приближавања публици, не одају утисак цјеловитости, те самим тим не припадају уобичајеним већ уобличеним, постојећим репликама. Са друге стране, музика композитора **Дине Шукала**, прати и употпуњује представу веома складно и примјерено, као и сценографија, минималистички постављена, у својој једноставности и отмености, без сувишних орнамената, не одвлачи пажњу од централног збивања већ потпомаже стварању амбијенталног утиска. Дигитални визуелни ефекти, које је осмислио **Мидхат Мујић**, такођер се стапају са осталим елементима представе и чине једну, у том смислу, складну цјелину, док о кореографским интервенцијама нема помена, с обзиром, да се стиже утисак да су исте глумци сами осмислили.

жене, успијева изградити лик макијавелистичке оријентације, те хирушки прецизно преноси поруку, која остаје као горко-сладак укус у устима свакога ко је „изоштрио“ чула, посматрајући је како са лакоћом изводи елементе који изазивају револт и тугу, али њена шармантност ипак, превазилази ова осјећања.

Глумачки ансамбл, окупљен око ове драме, успио је да покаже цијели распон тема које Чехов обрађује у свакој својој реченици, реплици, постављајући питања на која често нема одговора. Међутим, то је уједно и простор за ризик који свакако преузима редитељ онога тренутка када се одлучи обрадити једно овакво дјело за постављање и ревитализацију кроз адекватну расподјелу улога, која је значајна у погледу избјегвања монотоности саме представе. Редитељ је овога пута у томе дјелимично успио. Иако су његова рјешења, те слобода коју је дао глумцима, омогућила

На крају можемо закључити, да је ова представа успјела отворити питања, иако се на тренутке чини недовршена, у глумачкој игри, која је требала бити у колективном смислу складнија, на индивидуалном плану имамо трајно изграђене ликове, који остају у сјећању, што говори у прилог њиховој посвећености, снази и глумачкој виртуозности.

Шиндлеров лифт Камерног театра 55 из угла критике У црвеном солитеру крви, страхова и надања

Пише: Ђорђије Радуловић

Рат неће нестати прије него што нестану мисли о рату. Vjörnstjerne Vjörnson био је у праву када је рекао да рат може ишчезнути онда када нестану мисли о истом. Међутим, то више дјелује као утопијска максима, јер се

чини да сви они људи који су преживјели страхоте које рат доноси, не могу заборавити (и не треба!), те о нестанку оваквих мисли нема помена. Можемо само говорити о настанку нових, које се надовезују на све оне претходне, исте валенције и садржаја.

Представа *Шиндлеров лифт*, урађена по истоименом роману **Дарка Цвијетића**, премијерно изведена 22. априла 2021. године на даскама **Камерног театра 55** смјело, храбро и осјетљиво проговара о теми која заслужује и мора бити испричана, посебно због свих који данас не могу говорити нити се одбранити од оних који сматрају овакве теме неадекватним. Редитељ **Кокан Младеновић** је искусно и вјешто успио да уједини глумачки ансамбл, окупи их око ове изразито комплексне и слојевите приче, избјегавајући ефемерне театарске појаве. Рјешења су иновативна и несвакидашња. На понеким мјестима се примјећују цикличне слике, које су (можда) могле бити другачије конципиране, како би се избјегла предвидљивост, те на моменте монотоност самог комада, али то никако не можемо сматрати недостатком, јер та цикличност омогућава континуирано подсећање публике на најважнија, општа мјеста у самој представи. У глумачкој подјели постоје одређени пропусти, што је, са друге стране, успјешно употпуњено оним квалитетно изграђеним ликовима.

Драматуршки захвати **Ведрана Фајковића** требали су бити јаснији и прецизнији, јер се стиче утисак неуједначености, те да је драматург више фигурирао у техничком смислу, него што се могу примијетити конкретне драматуршке интервенције. У коначници, то резултира напором који гледалац мора

уложити да „ухвати“ нит која је неопходна. Када говоримо о глуми, **Адмир Гламочак**, који између осталог, има улогу наратора, потакнут унутрашњим моралним валерима прича и води нас кроз цијелу представу врло меланхолично, дистимично, али и снажно истовремено. Искусно и зналачки приступа своме лику и „доноси“ нам све оне бравуре које су неопходне за ваљану интерпретацију.

Сваку реплику изговара бритко и флуентно, на правим мјестима поткријељене емоционалним изразом. У представи можете створити глобални временски оквир који остаје у сјећању, али је изнимно тешко „испричати тренутак“. Излишно је говорити да је Адмир Гламочак у томе успио. Поред њега, **Татјана Шојић** улогу *Мајке* нам је приказала без огорчености, мржње или потребе да својим нападом одбрани оно што је изгубила. Напротив, емпатично, профињено и брижно приступа свима, па чак и себи самој, те успијева носити терет стварности и без задршке распетљава замршене интерперсоналне односе. Татјана је заиста велика и у спознаји да се њен син неће вратити. У тим тренуцима она постаје огледало у којем се огледају све мајке које су са њом подијелиле сличну судбину. **Гордана Бобан** је ненаметљиво и храбро, самим тим успјело формирала свој лик, а то посебно долази до изражаја када говори о потрази за посмртним остацима свога брата у масовним гробницама. Међутим, када говоримо о улози коју је остварио **Александар Сексан**, стиче се утисак да је покушао бити упечатљив, те се његова истинска намјера „изгубила“ у претјераном и агресивном наглашавању реплика. Можда је његова замисао да представи свој лик била управо таква, али у тој тежњи је дјелимично успио. **Мухамед Хаџовић** још је једном показао и потврдио да у театру није случајно, играјући неоптерећено, без напрезања, са лакоћом, али веома чврсто и одлучно, служећи се иронијом која је нашла своје мјесто и допринијела да његов лик има свој препознатљив израз, за разлику од **Сенада Алихоџића**, који нам кроз улоге које игра демонстрира „истост,“ тако је и овога пута

само потврдио ваљаност тог доживљаја. **Сабит Сејдиновић** се такође, није истакао, стога раслојавање и анализа онога што је урадио нема своје мјесто у укупном тумачењу овог дјела. Изузетна глумачка игра **Маје Изетбеговић** препознаје се у сваком њеном покрету, грчу на лицу, те се види да је истински доживјела и утјеловљујући овај лик проживјела судбину истог, користећи се глумачким средствима достојанствено, срчано и невино, не дозвољавајући да њен унутрашњи

Редитељ Кокан Младеновић је искусно и вјешито успио да уједини глумачки ансамбл

простор оскрнавe они који без осјећаја и такта покушавају деградирати њену личност. **Давор Голубовић** и **Дина Мушановић** својим односом, стабилним глумачким партнерским савезом складно се надопуњују без патетике, претјераних емоција, остављајући публици простор да на тренутке „дође до даха“ и ипак осјете неку искру, захваљујући којој љубавна релација има своје упориште чак и у ратном вихору. Међутим, њихови ликови на индивидуалном плану остављају коректан утисак, мада не толико упечатљив као заједнички, јер се чини да једно без другог ипак не могу цјеловито испољити оно што је потребно. **Син Курт**, **Иса Сексан**, **Дино Хамидовић**, те **Лана Зеничанин** необично зрело за њихове године представљају и уносе живуће сегменте, које само дјеца могу изразити. Јасно показују свјесност о ономе што је прошло, али и значај опомене да се више не смије догодити. Несумњиво је да ће након оног што су показали, трансгенерацијско преношење националистичких кодова добити свој епилог, јер ће се нове генерације угледати на ову дјецу и проносити даље поруке које позивају на баланс у суживоту и ослобађање од барикада створених од стране оних који су били „ослобођени“ своје савјести. Без намјере да умањимо значај

њихових улога, ипак морамо издвојити ону коју је одиграла **Тијана Зехеровић**, без обзира на недостатак формалних глумачких постулата и искуства, интуитивно и крајње одважно је приступила овом задатку, те уколико се одлучи, пред њом је велика глумачка каријера, а на фону онога што је својим даром показала.

Не смијемо занемарити ни остале елементе представе. **Ирена Поповић** је очигледно дубоко осјетила оно о чему говори сам текст, па музика коју је одабрала крајње суптилно, али примјетно прати радњу дајући јој додатну димензију. Са друге стране, **Адиса Ватреш Селимовић** дјелимично је успјела да испрати из сценографског угла амбијентални/визуелни приказ, па лимене конструкције дјелују сувишно и нападно, док леги коцкице имају вишеструко значење, те могу представљати метафору градње, али и рушења, те осакаћено дјетињство великог броја дјеце. Костими одговарају улогама, те се стапају са свим осталим сегментима, а цје-локупна представа је продукцијски на завидној разини, што свакако иде у прилог продуценту **Мирзи Музуровићу**.

Сувишно је говорити о значају ове теме(а). Постављање оваквих представа, а посебно драматизација која је овом приликом урађена, омогућава да се оно написано најприје оживи, затим доживи из другачије перспективе, као једно од могућих тумачења, самим тим интерпретација. Анасмбл окупљен са намјером да исприча ову причу у томе је успио, посебно са аспекта колективне глумачке игре, а када говоримо о појединачним улогама, што и није тако ријетко, имамо оне које су пронашле своје мјесто у меморијским траговима публике, а истовремено имамо и оне које су изблиједиле онога тренутка када су и урађене. Ипак, публика је доживјела катарзу и то је неоспорно, што се јасно дало примјетити по сузама које су из мрака свјетлукале, само је питање, колико је суза још потребно да би се ови гријехови испрали?

Покренута иницијатива о формирању позоришта у Улцињу Улцињ завређује професионални театар

На састанку потпредседника Владе Црне Горе **Дритана Абазовића** и спољног експерта за ресор културе у Министарству просвјете, науке, културе и спорта **Драгана Копривице**, 20. априла покренута је иницијатива за оснивање позоришта у Улцињу.

Формирањем те установе у најјужнијем црногорском приморском граду, како је оцијењено на састанку, на најбољи могући начин заокружио би се културолошки аспект града Улциња.

Копривица је, како је наведено у протоколарном саопштењу, казао да **Улцињ**

Зграда Центра за културу Улцињ

завређује да се у њему напакон формира професионално позориште, као одраз жеља свих грађана тог града, посебно младих талената, који засад у скромним условима стварају у оквиру НВО Театар „Теута“, а који би био почетна основа за формирање улцињског позоришта.

*Од посебног значаја је чињеница што у оквиру овог аматерског Театра стварају троје младих позоришних ентузијаста из Улциња са дипломама Факултета драмских умјетности. То су млада и талентована редитељка **Едина Мустафић**, сценографкиња и костимографкиња **Јетмира Хоџа** и глумац **Башиким Аљај**. Ово троје талентованих Улцињана са дипломама позоришне академије већ неколико година бију неизвјесну битку за афирмацију драмског аматеризма у свом мјесту, уз напоре и одрицања. Не би*

било добро да у трагању за послом напусте свој родни град, казао је Копривица. Он је нагласио да Општина Улцињ има разумијевања за позоришну умјетност, али нема финансијских могућности да сама реализује овај пројекат, због чега би Влада Црне Горе требала да се активније позабави овим питањем и подржи оснивање улцињског театра, који би могао бити, за почетак, макар продуцентског или полупрофесионалног типа.

Констатовано је да у Улцињу постоји репрезентативна сала Центра за културу, уз комплетну техничку инфраструктуру. Центар за културу Улцињ тренутно нема запослених на радним мјестима позоришног редитеља, костимографа и сценографа. Троје младих, школованих позоришних посленика воде драмску секцију за најмлађе, за чије представе редовно влада велико интересовање.

Према ријечима Копривице, министарка **Весна Братић** подржала је ову иницијативу као оправдану, због чега се у реализацији тог пројекта може очекивати подршка ресорног Министарства.

Копривица је истакао да је потпредседник Владе **Дритан Абазовић** увјерен да ће дијаспора, посебно грађани Улциња који живе и раде у иностранству, подржати овакву вриједну идеју. Са овом иницијативом, рекао је Копривица, биће упознат и премијер **Здравко Кривокапић**.

Увјерен сам да ће и премијер Кривокапић препознати потребу институционализовања театра у нашој најјужнијој општини, која бащини велико културно и умјетничко наслеђе, чему је у овом друштвеном тренутку засигурно потребна много већа културна надградња и подршка, закључио је Копривица.

С.М.

Порука за Свјетски дан позоришта – 27. март

Позоришна култура живјеће све док нас буде

Свјетски дан позоришта – 27. март ове године обиљежен је у глобално незапамћеним околностима у историји драмске умјетности. Традиционалну поруку у специфичној COVID ситуацији написала је свјетски призната позоришна, филмска и телевизијска глумица, **Хелен Мирен**. Она је до-

Хелен Мирен

битница многобројних признања, укључујући Оскара, Оливије награде и других. Звјезда је не само филмских, већ и изузетних позоришних продукција (од Ројал Шекспир компаније, преко Краљевског националног театра до Вест Енда и Бродвеја). Мирен је у поруци записала:

Ово је било веома тешко вријеме за живе наступе и многи умјетници, техничари и занатлије, мушкарци и жене мучили су се и борили у професији која је већ препуна несигурности. Можда их је баш та, увијек присутна несигурност учинила способнијима да виспреношћу и храброшћу преживе ову пандемију. Њихова машта се у овим новим околностима већ преточила у инвентивне, забавне и потресне начине комуникације, наравно великим дијелом захваљујући Интернету. Људска бића причају једни другима приче од када постоје на овој планети. Прелијена позоришна култура живјеће све док нас буде овдје. Креативни порив писаца, дизајнера, плесача, пјевача,

гумаца, музичара, редитеља, никада неће бити угушен и у врло блиској будућности ће поново процвјетати новом енергијом и новим разумијевањем свијета који сви дијелимо. Једва чекам!

Позоришта у свијету свој дан обиљежавају од почетка шездесетих година минулог вијека. Први пут у Хелсинкију, а затим у Бечу на деветом *ITI* конгресу, јуна 1961. године, тадашњи предсједник Арви Кивимаа из Финске, предложио је да се прославља Свјетски дан позоришта. За датум је одабран дан отварања Театра нација у Паризу (1962), 27. март. Од тада, овај датум се обиљежава на различите начине. На тај дан позоришта у свијету, национални центри Међународног позоришног института и читава међународна позоришна заједница организује разне позоришне манифестације, од којих је најважнија традиционална међународна порука коју, на позив *ITI*, увијек пише позоришна личност свјетског угледа.

Овогодишња прослава у организацији Међународног театарског института (*ITI*) у виду перформанса, специјалних програма, планирана је као цјелодневно *online* дешавање и могла се пратити уживо и на *FB* страници *WorldTheatreDay*.

С. М.

Свјетски дан позоришта за дјецу и младе – 20. март Театар данас потребнији него икад

Театри широм планете, у измијењеним околностима, обиљежили су **Свјетски дан позоришта за дјецу и младе – 20. март**. Тим поводом традиционалну поруку честитке упутила је **Ивет Харди**, у име Међународне мреже позоришта за дјецу и младе „ASITEŽ“.

Међународна мрежа позоришта за дјецу и младе „ASITEŽ“ слави овај дан од 20. марта 2001. године, а од 2012. обиљежава га под слоганом „**Поведите дијете у позориште данас**“.

Ово представља позив на акцију да се дјеци и младима увећа приступ умјетности и уједно скрене пажња на одговорност организатора, спонзора и купаца карата чиме би се обезбиједило младој публици да осјети моћ умјетности. Додуше, у турбулентној години која је окренула свијет наглавачке и толико тога промијенила за умјетнике, позоришта, фестивале, породице, школе и наравно, дјецу и младе – створен је утисак да не можемо рећи „Поведите дијете у позориште данас“ са истом сигурношћу као раније - навела је у поруци Харди. То, како је она подсјетила, није због тога што су умјетност и позориште постали мање важни. Напротив, важнији су него икад, јер су се механизми дијелења доживљаја морали промијенити и адаптирати. И тако ове године, за Свјетски дан позоришта за дјецу и младе, желим да прославим обиље талента, креативност, прилагодљивост, истрајност и детерминацију, помоћу којих су умјетници нашли начин да се представе публици - истакла је Харди. Она је навела да су умјетници у ковид условима, путем Facebook, уживо причали приче и комуницирали са публиком, стварали снимљене или преносене доживљаје за дјецу у домовима, играли су се позоришта у вртovima, парковима, на путевима и са друге стране прозора, дневне боравке и спаваће собе су претворили у магична мјеста која се истражују употребом маште.

Лабораторије иновација за младе су преbacили у онлајн формат и креирали онлајн библиотеке са записима позоришног садржаја, окренули су се свакодневним алаткама као што је телефон и зашли у Whatsapp, Instagram i TikTok, подржали су уче-

ње од куће, прешли на онлајн фестивале, радионице, током пандемије су стварали и смишљали дјела за вријеме када ће играње уживо бити дозвољено и градили су солидарност у заједници кроз лобирање и јавно

„Сњежна краљица“ на Youtube каналу Градског позоришта

Поводом Свјетског дана позоришта за дјецу и младе, Градско позориште, које се од свих позоришта у Црној Гори, бави драмским стваралаштвом за дјецу и младе, на Youtube каналу емитовало је представу „Сњежна краљица“ (5+), коју је по тексту Х. К. Андерсена режирао Јагош Марковић. У глумачком ансамблу ове представе су: **Јелена Симић, Емир Ћатовић, Вања Јовићевић, Божидар Зубер, Сања Поповић, Лазар Ђурђевић, Лара Драговић, Маја Шаренац, Милош Пејовић, Сејфо Сеферовић и Омар Бајрамспахић**. Редитељ овог комада Марковић раније је казао да је у овом грозном времену ова представа говори управо о љубави.

пружање подршке. Своју урођену креативност су испољили на мноштво начина – наводи се у поруци.

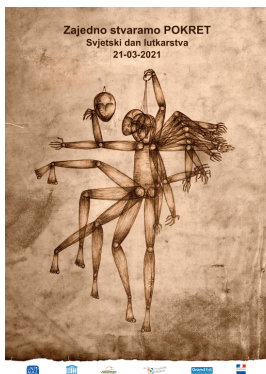
Због свих околности којима се, нажалост не назире крај, из ASITEŽ апелују да се настави са проналажењем могућности конекције публике и театра.

И како одважно заједно идемо ка непознаници, молимо све оне којима је стало да дјеца и млади имају приступ изузетном обиљу маште које им умјетност доноси, да наставе да траже нове начине да поново повежу младу публику са позориштем, јер је сигурно да је у овом тренутку позориште нужније и потребније него икад. Позориште омогућава поновно зближавање помоћу којег можемо да зацијелимо и да се сјетимо наше заједничке доброте и племенитости. А све то је оствариво захваљујући умјетнику у нама - поручила је Харди.

Порука за Свјетски дан луткарства

Вјештина суптилних покрета древне умјетности

Свјетски дан луткарства – 21. март обиљежава се и слави широм свијета, уз читање поруке коју просљеђује УНИМА – Међународна мрежа за развој луткарства. Поруку, коју је ове године за празник луткарске умјетности написала Audrey Azoulay, директорица UNESCO објављемо у цјелини:

Свјетски дан луткарства обиљежава се од 2003. године на иницијативу Union Internationale de la Marionnette (УНИМА - Међународна луткарска асоцијација).

То је прилика да се обиљежи изузетно богата и древна умјетност.

Вјештина суптилних покрета. Међусобно дјеловање геста и илузије, сјенке и свјетла. Мајсторство костима, форме и скулптуре. Умјетност драматизације, прецизности и симболике. Техничка виртуозност и поезија. Луткарска умјетност је универзална. То је савршена умјетност.

Да парафразирамо Paula Claudela, лутке су ријечи које дјелују. Лутке, кроз ово стварно приповиједање, могу преобразити свакодневицу једнако добро као што могу оживјети бајке и приче из давнина. Непроцијњива манифестација баштине, луткарска умјетност - било да су лутке дио свечаног ритуала или постављене у савременој позадини - такође је сасвим савремена.

То потврђује и UNESCO Репрезентативни попис нематеријалне културне баштине човјечанства који до данас садржи 12 различитих облика ове умјетности. Од камбоџанског *Sbek Thom* до словачког и чешког позоришта лутака, сваки облик представља неопходну ко-

нцентрацију вјештине и традиције и заједничко наслијеђе које се мора заштитити.

Преданост јој је важнија данас, када се ова крхка умјетност суочава с невиђеним изазовима.

Прво и најважније, пандемија коронавируса (COVID-19) подсјетила нас је колико нам је потребна евокативна и надахњујућа моћ лутака. Међутим, истовремено је угрозила и опстанак луткарства, отимајући небројеним луткарима услове у којима се могу бавити трговином, ускраћујући им често врло нестабилне приходе. УНИМА напори да финансијски подржи културне раднике у овом сектору непроцијњиви су и морају бити широко подржани.

Међутим, осим кризе, умјетност луткарства суочава се с истим пријетњама какве су и оне с којима се суочава културна разноликост у глобалу. А за ову посебну умјетност дигитална транзиција културног живота је од посебне важности.

Стога је у сврху оцртавања визије будућности и размишљања о начинима за превладавање кризе прошлог априла UNESCO покренуо глобални дебатни покрет РесилиАрт који окупља умјетнике и професионалце у култури како би размислили о изазовима с којима се тај сектор суочава.

Захваљујући УНИМА потпори, 2020. године одржано је више од 15 дебата са луткарским стручњацима из цијелог свијета. Сада морамо извући поуке из искуства и мобилисати се колективно како бисмо осигурали даљње постојање и ширење овог облика умјетности и осигурали да нас и даље надахњује.

На Свјетски дан луткарства, UNESCO одаје почаст свима који ову древну умјетност одржавају у животу са страшћу и, у овим чудним временима, храброшћу.

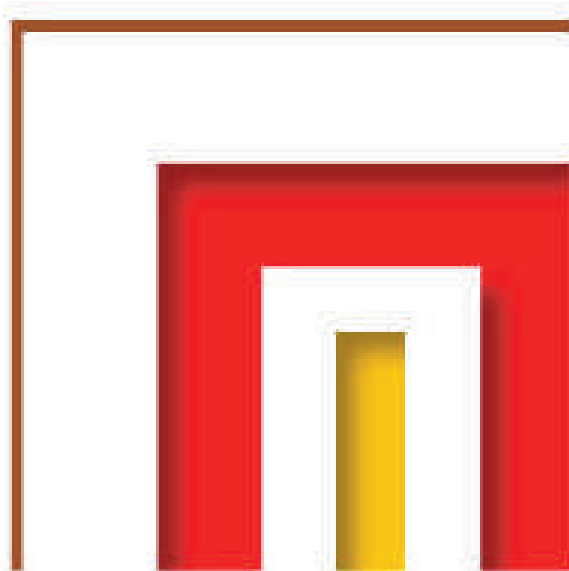
С. М.

Обиљежен Дан Градског позоришта Подгорица Позориште је простор слободе и чаролије

- Стеван Копривица: *Сцену смо у једном тренутку препустили најмлађој генерацији црногорског глумишта. ... Окрећемо нову страницу у историји нашег Театра.*
- Душан Ковачевић: *Чврсто стојимо на путу емоција и едукације, на путу онога што чини позориште и што је окосница продукције овог Театра.*
- Јагош Марковић: *Живјело позориште као простор слободе и чаролије, као простор дубоког смисла и правде.*

Дан Градског позоришта Подгорица - 27. децембар обиљежило је додјелом награде „Василије Иванович Шћућкин” и уручењем годишњих признања за посебан умјетнички допринос у 2020. години, као и за високе резултате остварене у техничком и административном сектору.

Истина, неки наслови су промијењени, али сваки план мора да има резервне опције. Најљепши податак је да смо сцену у једном тренутку препустили најмлађој генерацији црногорског глумишта, студентима глуме ФДУ на Цетињу, у представи прављеној по високим професионалним стандардима и

**GRADSKO
POZORIŠTE
PODGORICA**

Стеван Копривица, директор Позоришта осврћући се на обиљежавање јубилеја али и на услове у којима је ова установа, као и друга позоришта, радила због пандемије вируса корона, истакао је да су се реализовале представе и фестивали и кад се чинило да је све то немогућа мисија.

Једни смо од ријетких театара у региону који је остварио репертоарски план.

показали како ова земља не треба да брине за своју позоришну будућност. Пред нама је нова сезона, нови наслови и уздамо се у медицину и понекад уздрмани разум људи који поново пуне сале. Наш дрим тим су сви запослени и сви сарадници. Окрећемо нову страницу у историји нашег Театра - најавио је Копривица. Он се захвалио протеклим управама без којих, како је истакао, ова кућа не би

била оно што је данас: глумцима, техници и администрацији који су некада радили у овом Поузоришту, свим организацијама које су их подржавале, оснивачу - граду Подгорици и публици која их воли и прати. Копривица је нагласио да Градско позориште очекује још више разумијевања и подршке, посебно при реализацији једног од важнијих, ако не и најважнијег питања, завршетак изградње позоришног храма, које ова установа очекује деценијама.

Награда „Василије Иванович Шћупкин“ припала је позоришном редитељу **Јагошу Марковићу**, који је своја прва театарска сазнања и искуства стекао у Подгорици и његовом Театру.

увијек пуне сале – наводи се у образложењу овог значајног признања.

Јагош Марковић је аутентичан стваралац који не подилази диктатима трендова него својим јединственим рукописом ствара позоришна чуда набијена енергијом, маштом, духовитошћу и вишим поетским истинама - казала је **Нина Реџепагић**, председница Позоришног савјета Градског позоришта Подгорица.

Редитељ Марковић у писму захвалности за додјелу Награде истакао је да вјерује у боље дане Градског позоришта као једину театарску кућу за дјецу у цијелој Црној Гори.

Остајем трајно везан и захвалан за све, од мојих почетака, кад сам са Сејфом

Детаљ са уручења награда

Марковић је један од најреспектабилнијих регионалних редитеља, а дио свог великог стваралачког опуса подарио је Градском позоришту. Од 1987. године до данас режирао је шест представа за ову позоришну кућу, а свака од њих оставила је велики траг у позоришном животу Црне Горе, али и замљама региона: „Камен љубави са дна мора“, „Рокенрол за дјецу“, „Три мускетара“, „Лукреција или ти Ждеро“, „Филомена Матурано“ и „Чаробњак из Оза“. То су представе дугог продуцентског живота, подједнако добро примљене и од публике и од стручне јавности, о чему говоре бројне награде и

Сеферовићем и осталима, играо код наше тета Силве Повшић у представама за дјецу и учио прве сценске кораке и направио прву режију код тадашње управнице Вање Поповић - па до ових дана и ове Награде. Мирис мастикса из тадашње гардеробе дословно памтим још данас. Читав тај рад позоришни још је и данас у мени, као и надахнуће које ми је тада дато. Надам се да ћемо се ускоро видјети и на отварању наше нове и једине зграде, коју ја чекам са вама више од 40 година, а неки од нас и дуже. Живјело позориште као простор слободе и чаролије, као простор дубоког смисла и правде - поручио је Марковић.

На пригодној свечаности уручене су годишње награде за посебан умјетнички допринос и за остварене високе резултате. Годишња награда за посебан умјетнички допринос у 2020. години припала је глумцима **Давору Драгојевићу** и **Емиру Ћатовићу**. Награђени су и запослени из административне и техничке службе за остварене високе резултате у томе сектору: **Душан Новаковић**, шеф рачуноводства и **Предраг Вуковић**, монтажер - техничар тона и видео оператер.

Давор Драгојевић је глумачки ветеран Градског позоришта, који се годинама доказивао улогама на дјечијој, луткарској, а не ријетко и на вечерњој сцени. Један је од ријетких глумаца у нашој земљи који се определио за рад са лутком, а једини који је завршио и луткарску режију на Националној академији „Крсто Сарафов“ у Софији. Доказао се у редитељском смислу широм региона, што свједоче и бројне награде на престижним луткарским фестивалима. Омиљен код најмлађе публике дуги низ година, што је потврдио и улогом Професора у представи „Бајку животом правимо“ у режији Фериде Карајице, а по тексту Стевана Копривице и Драгане Триповић. Пажљиво одабраним глумачким средствима и својим глумачким и педагошким искуством водио је кроз нарацију велике историјске сликовнице, како публику, тако и најмлађу генерацију студената глуме на сцени – наводи се у образложењу.

Емир Ћатовић је стални члан ансамбла Градског позоришта од 2015. године. У 2020. години, од пет премијера које је Градско позориште реализовало, Ћатовић је постигао значајна остварења у три представе: „Пуковник Птица“, „Славуј-драмско-музичка Форма за Ксенију“ и „Три прасета“. Својим преданим радом и посвећеношћу, промишљајући о свакој улози на својствен начин, допринио је квалитету сваке од њих. Остварио је дивну сарадњу са свим редитељима и омиљен је код колега као изузетан сценски партнер, што га препоручује за годишњу награду Градског позоришта – написано је у образложењу награда.

Предраг Вуковић је монтажер који обједињује неколико суштински важних послова за функционисање представе на бестрекоран и професионално одговоран

начин. Вуковић је и прије него што је запослен у Градском позоришту дуги низ година обављао више захтјевних задатака и практично био активни члан позоришта без ког је извођење представа, а и њихова припрема, била незамислива. Поред високог професионализма, Предраг је диван друг и колега што је у нашем послу подједнако важно као и познавање струке. Душан Новаковић прилази свом послу на инвентиван

Нови чланови ансамбла Градског позоришта Подгорица

Градско позориште Подгорица употпунило је свој глумачки састав са још четири нова, млада глумца: **Вања Јовићевић**, **Марија Ђурић**, **Омар Бајрамспахић** и **Павле Поповић**. Они су кроз досадашњи ангажман доказали своја умијећа и без сумње ће артизмом дати значајан допринос репертоару Градског позоришта Подгорица.

начин са аналитичким пројекцијама, које омогућавају Градском позоришту релевантно функционисање, те доказује да и у овој врсти послова постоји лични печат и креативност - наводи се у образложењу Награде за остварене високе резултате.

Умјетнички директор Градског позоришта Подгорица Душан Ковачевић истакао је значај доприноса награђених у раду установе. Он се осврнуо на вишедеценијске успјехе али и на амбициозне планове Градског позоришта.

Чврсто стојимо на путу емоција и едукације, на путу онога што чини позориште и што је окосница продукције овог Театра. Позориште од античке Грчке живи од мецена. Оно никада није имало довољно новца. Због тога нећемо одустати да тражимо новац, неопходан за функционисање Градског позоришта - јасан је Ковачевић.

Записи о игри 1

Смисао игре је сама игра

Фридрих Шилер: „Човјек се игра само онда када је у пуном значењу ријечи човјек, и он је само онда човјек када се игра.“

Пише: Драгана Жарић

Шта је у овом свијету конфекцијских створења остало од хомо луденса? Шта је данас смисао лудичког?

Игра је философски, естетски, антрополошки, културолошки феномен, за који истраживачи и мислиоци дају мноштво дефиниција. Једну од најпознатијих записао је холандски историчар Јохан Хојзинга. Игра је, дакле, „слободно дјеловање за које осјећамо да ‘није тако замишљено’ и да је изван обичног живота“, за које „није везан никакав материјални пробитак нити се њиме стиче икаква корист“, које „оживотворује друштвене везе, а оно сâмо радо се обавија тајном или се преоблачењем издваја од обичног свијета као нешто засебно (Хомо луденс: о подријетлу културе у игри, Загреб, 1970).“

Хојзинга издваја игру као битну карактеристику човјека, као дјелатност богату смислом и довољну себи самој. Игра уљешава живот, она је нужна, али има свој простор и вријеме и допушта могућност понављања. Игра, пише Хојзинга, има свој ред и правила, а захваљујући томе у игри се и дијете, и пјесник, и првобитни човјек, налазе у свом природном стању.

Еуген Финк закључио је да се игром може објаснити сама бит људског постојања. По њему, смисао игре је сама игра.

Један од најљепших израза о игри припада Фридриху Шилеру: „Човјек се игра само онда када је у пуном значењу ријечи човјек, и он је само онда човјек када се игра.“ Нећемо се преварити, пише Шилер, ако идеал љепоте човјека потражимо тамо гдје он задовољава нагон за игром.

Игра и љепота припадају заједно, записао је Данко Грлић. Професор Милан Узелац пише да је игра „метафора начина настајања и нестајања бивствујућих ствари у

простору и времену света.“ За њега су игра и умјетност у најтјешњој вези. Или, како прецизира професор Јово Радош, умјетност је резултат стваралачке игре духа. Лијепо је увијек с оне стране корисности, примјећује Радош. Игра није корисна, као и љепота. Игра није сврховита. Али није бесмислена.

Жан Бодријар је упозоравао да игру треба разликовати од забаве, а да лудичко не треба поистовјетити с разонодом. У нашем свијету, забава је преовладала над лудичким. Игром је названо оно што игра није. Игром су названи материја и тоталитаризам прагматичног.

Невина, дјетиња игра претворила се у сулудост, хаотичност и немир. Без љепоте, игра постаје инструмент контроле. Ако није слободна, није игра.

Зато нам је позориште данас важно! Мора нам вратити лудичко у свом изворном смислу. Уздамо се у позориште као простор слободе, независан од спољашњих „изама“. Уздамо се у повратак аутентичног.

Позориште је нада да ће се ослободити лудичко и код играча и код посматрача. Позориште је савршено дуалан свијет, који рађа љепоту у сусрету. Позориште је загрљај стварања и доживљавања.

Мноштво значења игре је попут концентричних кругова – различити су распони, а исти центар. Центар је Истина. У овом кратком запису о игри, почасно мјесто дајемо позоришту, уз наду да ће нам откривати истину и спасавати нас од лажи.

Записи о игри 2

Плес је игра свијета

• Петар Бокун: „*Да су људи више плесали, а мање причали не би било ратова, а среће би биле много веће.*“

Пише: **Драгана Жарић**

Неколико је разлога што се феномен игре може најбоље објаснити кроз умјетност плеса. Можда је сажетак ових разлога суштински навела београдска балерина Јованка Бјегојевић у интервјуу критичарки Милици Зајцев: „Стално истичем да је игра права, истинита, тек онда кад се људско тројство, значи дух, осећања и тело, нађу у врхунском складу. Ни једна друга уметност не тражи такво ангажовање целог човековог бића“ (Игра што живот значи – Записи о београдским балетским уметницима, Музеј позоришне уметности Србије, Београд, 1994).

Кореограф Драгослав Џацевић сматра да је чак и у временима када су се стварале високе цивилизације, игра од свих људских активности остављала најмање материјалних трагова. Ипак, научна литература и умјетничка критика пуни су специфичних виђења покрета. Њиховим прегледом можемо закључити да плес има све карактеристике игре уопште, плес је игра свијета „у малом“. Јохан Хојзинга је једно од поглавља чувене студије „Хомо луденс“ насловио: Плес је чиста игра.

Ничеов Заратустра, кад на ливади угледа дјевојке које плешу, каже: „Не прекидајте игру, љупке девојке! (...) Како бих могао, ви лагане, да будем непријатељски настројен према бо-жанским играма?“ (Тако је говорио Заратустра, Феникс Либрис, Нови Сад, 2007).

Кроз историјски преглед развоја

покрета и плеса, Мага Магазиновић закључује да су се из игре као „основне опште изражајности човекове целим телом, целим собом у покрету“, (Историја игре, Просвета, Београд, 1951) развиле поступно све остале гране умјетности.

Она почиње свој рад анализом египатских игара, а завршава описом нових смјерових умјетности игре у XX вијеку. У Египту су се његовале двије врсте игара: мимичке (које су изражавале мисли и збивања) и лирске (чиста игра као израз расположења - кораци, скокови, обрти). Карактеристична за ове игре је тзв. Египатска симетрија - сви наизмјенично изводе исте покрете. Код Индуса, игра је повезана са религијом. Игра у Кини је, пак, имала претежно политички смјер.

Игре у старој Грчкој биле су: сакрално-култске, ратничке, обичајне-обредне, игре са мотивима рада, имитативне, екстатичне („људи су желели да под маском живе слободно и неометано, да би затим, кад прохукти карневалско лудирање, примирено опет пришли свакодневном раду и морално укалупљеном

животу за читав низ месеци, па и година“), забавно-гозбене игре, умјетничка - позоришна игра. Игра се сматрала једним од најважнијих чинилаца у одгоју класе слободних грађана

Атине, Спарте и других грчких области. „Понирањем у грчку старину, у којој је култ лепоте тела у облику и покрету, следствено и уметности игре, био достигао врхунац једног циклусног развитака, почела се у Јужној Европи поклањати све већа пажња форми и изразитости телесних кретњи“, записала је Мага Магазиновић.

Савремене теорије покрета величају овај облик људског и умјетничког изражавања. Магазиновићева пише да су игре у балету извођене „у тако правилним ге-

Игра је „тјелесна алхемија, манија, магија“, а сваки плесни корак је „космички искорак“, истакао је Зоран Мирковић у књизи „Слободна игра“.

Или, сумирано, како је поетично записао Петар Бокун: „Да су људи више плесали, а мање причали не би било ратова, а среће би биле много веће.“

Добро је подсјетити се васпитне, комуникационе и духовне улоге умјетничке игре. Овај кратак осврт на стручна виђења плеса враћа нас на идеју о игри као естетском

ометријским линијама, као да их је својеручно Архимед повлачио“, а историчар покрета Тим Шол употребљава израз „балет слави естетику.“ Слично и Аким Волински, социолог плеса, пише о покрету као о „фузији“ људског инстинкта и љепоте.

Игра често доводи играче до опijenости и заноса који им омогућује да се духовно споје „са својим мистичним трагањима“, записао је Драгослав Џацевић у студији „Игра“.

феномену. Плес обузима цијело биће: и чула, и разум, и дух. Плеше се у слободи – само слободни људи способни су да покретима изразе комплетно биће. За свијет у коме доминира тјелесно, није згорег још једном оцртати разлику између привида и истине.

„Хамлет на корзоу“, Милорада Бошковића Богато свједочанство о позоришту и филму

„Хамлет на корзоу“ књига књижевника, сценаристе и новинара **Милорада Б. Бошковића** промовисана је 16. јануара на сцени **Никшићког позоришта**. Ријеч је о културолошкој студији, у којој Бошковић објављује: разматрања, чланке, утиске и критике о позоришту и филму у Црној Гори у другој половини ХХ вијека, који је препознат као најплодоноснији до сада у развоју те двије умјетности у Црној Гори. Наслов књиге је

инспирисан збирком пјесама „Ауто на корзу“, Тина Ујевића, „несуђеног драматурга“ Краљевског позоришта на Цетињу. Та збирка објављена је у Никшићу 1932, у тадашњој *Слободној мисли*, чији је уредник био Стојан Церовић.

„Хамлет на корзоу“ је суиздавачки пројекат **Никшићког позоришта** и **Црногорског народног позоришта**, односно издавачких дјелатности тих театара. Реализован је уз подршку Министарства културе, на основу

Конкурса за суфинансирање пројеката и програма од значаја за остваривање јавног интереса у области културно-умјетничког стваралаштва.

О значају овог занимљивог театролошко-театрографског штива говорили су: редитељи **Горан Булајић** и **Андро Мартиновић**, а никшићкој публици се обратио и аутор **Милорад Бошковић**.

Књига је драгоцен и не само да је свједочанство једног времена него и једног зрелог начина мишљења, љубави у елементарном смислу према стваралаштву. Црна Гора је у другој половини ХХ вијека имала позоришне критичаре и сви који су се тада почињали бавити сценском умјетношћу, са нестрпљењем и зебњом чекали су да прочитају ту критику. Данас је потпуно другачија ситуација – критиком се бави ко стигне, ко зна и ко не зна, без сагледавања суштине, без тог некаквог исконског односа према позоришту. Због тога је ова књига драгоцен. Није она само свједочанство једног времена, него и свједочанство једног зрелог начина мишљења, љубави у елементарном смислу, према стваралаштву. Она је свједочанство за различите области, драгоцен и узорци из опуса дугогодишњег рада Милорада Бошковића. Истрајавање у добром артикулсаном стилу, а по томе је Милорад увијек био препознатљив - казао је Булајић. Он је апострофирао значај Бошковићевог рукописа са аспекта потреба будућих критичара и радника у култури, којима ће она, како је истакао Булајић, значити доста.

Уредница издања **Славојка Маројевић** навела је да је Бошковић очаран позориштем као једином живом умјетношћу и филмом, том чудесном покретном сликом свијета. Он у књизи продубљује снагу и моћ те двије умјетности. У књизи су посебно занимљиви Бошковићеви огледи и утисци настали након сусрета са ауторима водећих позоришта Истока и Запада и сегмент посвећен почецима кинематографије у Црној Гори, „Ловћен филму“ и првим сусретима

Црногораца и Црне Горе са том умјетношћу – појаснила је уредница овог наслова.

Књига „Хамлет на корзоу“ иако има различите елементе, она је цјелина и представља једну врсту хронике позоришног и филмског живота. Доживио сам ово издање као једну врсту разговора аутора са временом и протагонистима тог времена у које Бошковић припада. Аутор није неко ко

истом трену. Зашто Хамлет? Зашто корзо? Никишићки корзо има посебну, необјашњиву драж и магију, ријечима тешко описиву. Знају то они који су макар једном прошетали том стазом живота. То је институција, стаза на којој никада није досадно. То је театар егзистенције. „Хамлет“ је дјело за сва времена у коме су трептаји људске душе, најдубљи човјекови

Са промоције књиге „Хамлет на корзоу“ на сцени Никишићког позоришта

стоји са стране и посматра, него човјек који и као критичар и као сценариста, као човјек који је волио позориште утиче у многим стварима на то како ће се тај живот даље одвијати. И о томе нас обавјештава на један начин који је заиста узбудљив и помало тако флуидан – рекао је Мартиновић.

Сусрет са никшићком публиком за Бошковића је значило више од пуког значења те ријечи. То је његова боја носталгије, коју није крио од Никшићана.

Никишић је записан у градове који имају посебан театарски и филмски код. Никишићки корзо има елементе театра под ведрим небом. То је свакидашњица нове осјећајности, игра која се рађа и умире у

страхови и наде, сва она вјековна осјећања од којих је саткан људски живот у сваком времену и сваком поднебљу. Хамлет је дио и свакидашњице сваког од нас понаособ и свих који ће доћи. Постоји ли човјек под капом небеског који, макар на неколико секунди, није имао хамлетовских дилема? - казао је Бошковић.

Редакција Позоришта

Свијет умјетничких професија – драма и позориште

Театарски именик

Свијет умјетничких професија - драма и позориште, аутора Јанка Љумовића, промовисана је почетком марта у Краљевском позоришту Зетски дом. Та монографија објављена је у издању Удружења драмских умјетника Црне Горе и Завода за

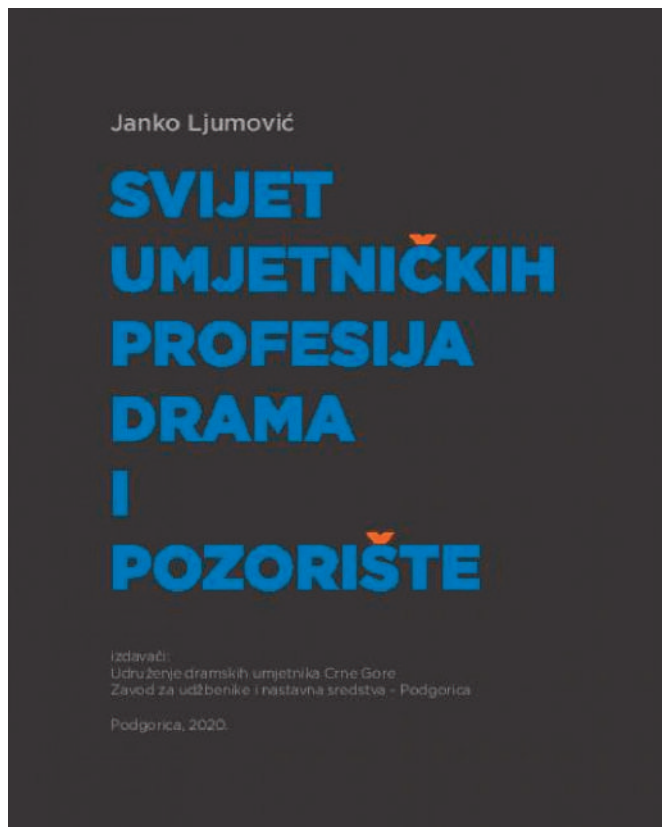
Скопљу.

Студентима, ученицима, професионалцима, али и потпуним „странцима“ у свијету позоришног живота, или заинтересираним публикама и читаоцима, након читања цијелог Љумовићевог рукописа постаје и очита и прегледна сложеност позоришног живота у структури његове професионалне продукције и рецепције, постаје јасна посебност појединачне улоге и доприноса сваке професије у тој мрежи заједничког стварања. Истовремено постаје једноставно и лако разумљив на први поглед комплициран смисао постојања толиког броја разноврсних и разноврсних професија окупљених у једном јединственом и симултаном процесу производње... Управо у том смјеру и све одабране студије случаја додају енциклопедијско-лексиконском материјалу пластичност, живост и увјерљивост. Теоријски појмови добијају тако имена, презимена, лица и гласове, а академски се појмови претварају у позоришне слике – написао је професор др Лукић.

Професорка Ана Стојаноска са Факултета драмских умјетности у Скопљу, ову књигу види као један веома важан театролошки документ монографију и уџбеник о позоришту, и о свијету позоришта, који је вивисециран на један суптилан и непосредан начин.

Фотографски материјал и веома инвентивни дизајн дају нам могућност да сами прочитамо и сачувамо своју слику позоришта као једног комплетног медија и умјетности која и те како треба бити поштована и популаризирана. Минуциозно и прецизно написана, ова књига је својеврсни водич у процесу откривања позоришта - написала је Стојаноска.

Алмир Имширевић, редовни професор Академије сценских умјетности у Сарајеву, монографију Јанка Љумовића сагледава као свијет позоришта, који нас учи томе да је аутор засебан универзум, који се поклапа и додирује са бројним другим свјетовима, са

уџбенике и наставна средства Подгорица. Књига се бави различитим облицима позоришта и своје кључно полазиште има у потреби да се дефинишу професије у драмским умјетностима, као и њихова улога у настанку представе и организацији театра у цјелини. Она индиректно мапира црногорско, југословенско и свјетско позориште, у одабраним рукописима аутора, умјетника и теоретичара. Намијењена је театарским професионалцима и младима који своју будућност виде у драмској умјетности. То потврђују и рецензенти овог наслова проф. др Дарко Лукић, театролог, писац, ментор, тренер, Алмир Имширевић, са Академије сценских умјетности у Сарајеву, др Ана Стојаноска, професорка Факултета драмских умјетности у

којима је у вези, понекад у сукобу, а повремено у најдивнијем складу. Стога ово јесте монографија, али и - атлас. Дакле, аутор пред нас ставља „збирку земљописних и астрономских карата“, сређених у цијелину, олакшава нам путовање и сналажење у понекад непознатом простору... Он не пристаје на пуко стварање појмовника, рјечника у којем нас притиска одсуство људи; његова монографија је својеврсни

књизи су испреплетени. Монографија излази из оквира стриктно позоришних занимања и говори о неким другим умјетничким формама којима се позориште служи – визуелни аспекти, музика, опера, балет и у том смислу аутор нам говори колико су мултимедијалност и умјетнички синкретизам важни и неизоставни у перцепцији и стварању умјетности у 21. вијеку – рекла је на промоцији драматуршкиња Стела Мишковић.

Са промоције монографије

палимпсест, па у скривеним, „избрисаним“ слојевима текста, у стању смо препознати „театарски именик“. Књигу која даје „адресе“, тј. позиционира све те бројне позоришне људе и омогућава нам дуготрајну комуникацију са њима... Његово писање, дакле, јесте и „пребацавање“ чаршафа преко невидљивих тијела позоришних духова – написао је Имширевић.

Кроз причу о људима који стварају позориште, кроз причу о професијама и занимањима заправо је испричана прича о позоришту. Ово није књига која енциклопедијски дефинише појмове, већ даје много шири увид у различите професије које се односе на процес стварања у позоришту. Монографија Јанка Љумовића је уствари сублимат свих значајних позоришних аспеката. Практични и теоријски дискурс у

Ова књига заправо позива на читање мноштва других књига. Она није имала циљ да понуди рецепт или орјентир за професионалну каријеру јер је, прије свега, књига која може да инспирише, да о њој разговарамо. Почетни циљ био је обраћање младима, а у процесу рада се отворила димензија да ће бити важна за студенте, али и публику и општу јавност, рекао је проф. мр Јанко Љумовић, аутор монографије.

С. Маројевић

У Краљевском позоришту промовисана антологија „Колаборативно драмско писање“

Антологија *Колаборативно драмско писање*, уредника Пола Кастања, реномиране британске издавачке куће Рутлиц из Лондона, промовисана је у Краљевском позоришту Зетски дом почетком априла ове године.

У садржају овог издања је текст представе *Кучка*, који је настао у процесу рада једног од најзначајнијих европских редитеља данашњице Арпада Шилинга, драмске списатељице Еве Забежински и црногорских глумаца: Наде Вукчевић, Срђана Граховца, Стевана Радусиновића, Зорана Вујовића и Вула Марковића развијан током процеса

тамну страну живота на Балкану. Он истовремено говори о отпорности која даје простор за креативну промјену. Балкански хумор је дубоко сатиричан у односу на живот и врло је важно да читаоци препознају хумор који се провлачи кроз тамне углове текста. То је онај елемент који приказује сву посебност редитеља Арпада и глумаца. Кроз представу се јасно импутира брига за људски род, кроз драму, структуру и кроз оживљавање њених ликова – појаснио је Кастањо.

Глумачки ансамбл представе *Кучка* изразио је задовољство што је имао прилику да ради са редитељем Шилингом, као и чињеницом да је текст настао у процесу рада и да се та прича нашла у антологији реномиране издавачке куће из Лондона.

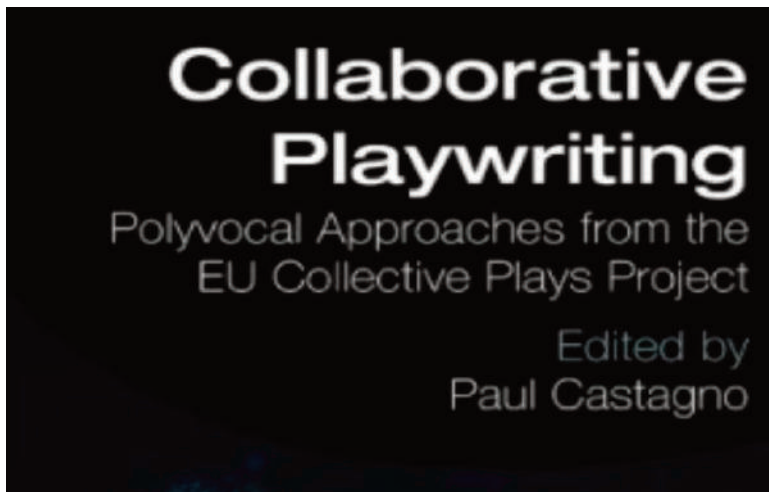
Модератор промоције проф. мр Јанко Љумовић казао је да уводи текст Пола Кастања, представља значајан допринос теорији поливокалне драматургије.

Кључни аспекти или појмови, методологија уједно и теорија поливалентне драматургије и позоришта, коментари процеса настанка важан су

допринос овој сасвим новој стварности савременог позоришта, истакао је Љумовић.

Осим панелиста у промоцији антологије *Колаборативно драмско писање* на њеној цетињској промоцији путем видеопорука такође су учествовали писци: **Бан Марија Ћерво** (Република Италија) и **Тале Наес** (Краљевина Норвешка).

С. М.

припреме истоимене представе, која је у продукцији Краљевског позоришта са Цетиња премијерно изведена 2018. године, кроз ЕУ пројекат *Collective Plays!*

У антологији су поред *Кучке*, објављена још четири текста, која су настала у продук *EU Colective Plays: Darkness-The Enemy Inside, FREETIME, And So My Face Became My Scar i Narcissus*. Насловница књиге илустрована је фотографијом из цетињске представе, чији је аутор Душко Миљанић, познати позоришни фотограф. Тим дизајнерским рјешењем, такође је указан значај на продукцију Зетског дома, односно на њену међународну умјетничку и театролошку рефлексију.

Текст представе *Кучка*, према оцјени Пола Кастања, уредника антологије истражује

Краљевско позориште и Црногорска кинотека

Потписали Споразум о сарадњи

Краљевско позориште Зетски дом и Црногорска кинотека средином априла на Цетињу потписали су споразум о сарадњи. Споразум, између осталог, предвиђа приказивање филмова и других аудиовизуелних материјала из националног кинотечког фонда у најстаријем државном театру.

Према ријечима **Илије Суботића**, директора Краљевског позоришта, промоција филмова и других аудиовизуелних дјела од јавног је интереса за Црну Гору и представља

Мартиновић изразио је задовољство због потписивања споразума с Краљевским позориштем Зетски дом, чиме се, кроз формализацију сарадње, обезбјеђује приказивање филмова који се чувају у Кинотеци, а припадају црногорској и свјетској филмској баштини, као и оних програма који ће се размјењивати путем међународне сарадње, а што се односи и на рецентну продукцију.

Такође, према ријечима директора **Мартиновића**, Кинотека је Зетском дому

Илија Суботић и Андро Мартиновић на потписивању Споразума

дио утврђене репертоарске дјелатности Зетског дома.

Захваљујући потписивању споразума са Црногорском кинотеком поново се покреће приказивачка дјелатност у Пријестоници и то кроз презентацију и промоцију богатог и међународно признатог кинематографског опуса који наша држава баштини. Такође, на овај начин, публика ће бити у прилици да прати и дјела која припадају савременој домаћој и страниј продукцији од значаја за даљи развој и унапређење црногорског сектора културе у цијелини – оцијенио је Суботић.

Директор Црногорске кинотеке **Андро**

отворила своја врата кроз могућност коришћења просторних и техничких капацитета, како би се неке од представа одиграле у амфитеатру на отвореном у простору нове зграде Кинотеке и на тај начин представиле публици Главног града.

Краљевско позориште Зетски дом

Реаговање културних посленика

Култура чека одговор!

Поводом објављеног Приједлога закона о буџету за 2021. годину, као и због Одлуке Министарства просвјете, науке, културе и спорта о поништењу Конкурса за суфинансирање културно-умјетничког стваралаштва у 2021. години реаговали су бројни посленици културе почетком априла.

Тако су из **Удружења глумаца Црне Горе**, реагујући на Приједлог закона о Буџету којим се за културу определијељује 0,8 процената од укупног буџетског износа, оцијенили да се на тај начин озбиљно доводи у питање постојање идеје и визије за остваривање културних потенцијала, и уопште за

Питање расподјеле средстава за културу покреће и питање односа институција према умјетницима и радницима у култури у доба пандемије. Протекла година је била нарочито изазовна за умјетнике који немају стално запошљење, и који су у константној egzистенцијалној неизвјесности, али и након више покушаја да Министарству просвјете, науке, културе и спорта скренемо пажњу на проблеме са којима се суочавамо, одговор је изостао, као и план подршке незапосленим умјетницима.

Због наведеног, апелујемо да се преиспита ова одлука, и да се коначно култури

Udruženje
glumaca
Crne Gore

културу и културне политике. Они су изразили забринутост и противљење таквом Приједлогу.

Да је култура далеко на листи приоритета говори и чињеница да још увијек немамо Програм развоја културе, нити било какав документ који би нам појаснио стратегију која се 'крије' иза оваквих одлука. Увјерени смо да таква стратегија и не постоји, па зато није испоштован ни минимум од 1% одвајања за културу, препоручен од стране УНЕСКО-а. Управо непостојање стратешког документа онемогућава и обесмишљава евалуацију постигнутог, па самим тим и аболтира одговорности надлежне институције.

укаже пажња коју заслужује: кроз рад на програмима (концертима, представама, изложбама, истраживањима), децентрализацији, одговорном управљању, увођењу јасних и транспарентних процедура за расподјелу средстава у култури, подршци умјетницима, и многим другим питањима од суштинског значаја – наводи се у саопштењу Удружења глумаца. Они су прецизирали да ће као репрезентативно струковно удружење, наставити да ради у правцу афирмације и заштите умјетности и културе, и борби против њихове маргинализације, којој несумњиво воде овакве одлуке институција. Култура чека одговор - реаговали су из Удружења глумаца Црне Горе.

Организатори фестивала: „Одакле зовем“, „UnderhillFest“ и „Фестивала уличних свирача“ - **Варја Ђукић**, **Вук Перовић** и **Иван Радојичић** одржали су ПРЕС конференцију, након што је Министарство просвјете, науке, културе и спорта одлучило да поништи Конкурс за суфинансирање културно-умјетничког стваралаштва у 2021. години. Они су оцијенили да ће одлагање тог Конкурса довести у питање одржавање фе-

повод њиховог обраћања јавности нијесу само наведени фестивали, него и бројни други фестивали међународног карактера у Црној Гори, попут: ФИАТ-а, Корифеј, Међународног фестивала глумца,.

Када на овај начин изгубите информацију да ли ће се нешто догодити, што сте можда планирали или очекивали, то вас враћа озбиљно уназад. Ми смо овдје у позицији да позовемо на дијалог и да про-

стивала у Црној Гори, иако су фестивалски програми готово у потпуности спремни.

Глумица, оснивач књижаре и фестивала *Одакле зовем*, **Варја Ђукић** истакла је да је ресорно Министарство законски дужно да поново распише Конкурс, оцијенивши да људи који се баве умјетничким стваралаштвом имају јако лошу комуникацију са Министарством просвјете, науке, културе и спорта. Она је најавила да ће Фестивал „Одакле зовем“ у јулу окупити прворазредне умјетнике.

Желимо да причамо о стваралаштву и да створимо неку врсту нове вриједности. Тема Фестивала ће бити „Хомо луденс – Зашто не плешете“ – најавила је Ђукић.

Умјетнички директор *UnderhillFest* **Вук Перовић** подсетио је да је тај Фестивал покренут прије 12 година. Он је навео да

бамо да убрзамо ствари. Ово је прилика да сви схватимо колико нама култура значи - оцијенио је Перовић.

Умјетнички директор *Фестивала уличних свирача* **Иван Радојичић** казао је да ће се организатори ових фестивала „борити“ за њихово одржавање.

Не би добро било да се потрошимо у тој „борби“, па да фалимо у креативном и организационом смислу. У посљедњој деценији су фестивалски производи најзначајнији културни производи у Црној Гори. Крајње је вријеме да се тај производ препозна од релевантних институција и на државном и на локалном нивоу – казао је Радојичић.

Рукописи Јеврема Брковића награђивани у позоришту

Познати књижевник и један од најбољих црногорских пјесника XX вијека **Јеврем Брковић** преминуо је крајем јануара ове године. Брковић је био оснивач и први управник Пионирског позоришта у Титограду 1951. године. Рођен је у Сеоцима (Пипери) 1933. године, гдје је завршио и основну школу. Гимназију је похађао у Титограду и Сарајеву, гдје је завршио Вишу новинарску школу. Прве пјесме објавио је у „Побједи“, „Омладинском покрету“, „Стварању“, сарајевској „Зори“ и

Београдском „Нину“. Из Сарајева је прешао у Београд, гдје је радио у Министарству иностраних послова (Институт за међународни раднички покрет), у дневним новинама - Борби, Новостима и мјесечнику - Рад. У Титоград долази 1958. године и све до пензионисања ради у Радио Титограду, у којем је био дугогодишњи уредник културног програма. Оснивач је ревије Овдје. Покретач је и уредник библиотеке *Грица*, гдје су објављиване прве књиге црногорских пјесника. Био је председник УКЦГ, члан Председништва Савеза књижевника Југославије, а као први човјек УКЦГ покренуо је и уређивао едицију *Doclea*. Иницијатор је и један од оснивача Црногорског ПЕН центра, ЦДНК и ДАНУ, чији је први председник. Због политичких прилика у Црној Гори, Брковић је 1991. емигрирао у Хрватску, гдје је живио и радио до 1999. године. За ванредног члана Црногорске академије наука и умјетности изабран је 18. децембра 2015. године, а за редовног 18. децембра 2018. године.

Брковић је добитник Тринаестојулске

награде; Децембарске награде; Награде Удружења књижевника Црне Горе; Награде Ратковићеве вечери поезије; Повеље Горана Ковачића; Награде за најбољи драмски текст на Стеријином позорју 1972. године; Награде Рт добре наде, 2005. године (први је добитник Награде Рт добре наде Министарства просвјете и културе Косова, други добитник је Исмаил Кадаре, а трећи добитник је амерички писац Џон Апдајк); Награде „Медитерански прстен“ 2007. године (међународна награда).

Брковићу је 2010. године додијељен статус истакнутог ствараоца. Добитник је Награде „Теута“, 2013. и Награде „Али Подримја“, 2015.

Црногорско народно позориште, опростило се на пригодан начин од књижевника Јеврема Брковића. У тој националној театарској кући, по његовим текстовима изведене су представе: „Провалија“, у режији Бошка Бошковића (1963), „Свечаност се одлаже“, у режији Благоте Ераковића (1971), „Рупа на небу“, у режији Николе Вавића (1975) и „Пут генерала Дроморе“, у режији Благоте Ераковића (1988). За „Свечаност се одлаже“ награђен је **Стеријиним наградом за драмски текст** 1972. године.

Редакција *Позоришта*

Импресум:

**Позоришни савјет: Миомир Бели Ковачевић (предсједник),
Миодраг Бато Самарцић, Ратко Раичевић, Зоран Маловић и Вељко Дендић**

**Директор:
Радинко Крулановић**

**Умјетнички директор:
Јанко Јелић**

**Уредница:
Славојка Маројевић**

**Техничка припрема текстова:
Весна Вукићевић и Анка Томић**

**Технички прелом и дизајн часописа:
Милинко Жижич**

**Адреса редакције:
Никшићко позориште; Трг Саве Ковачевића бр. 5; Никшић: Црна Гора**

**Телефон: 040 213 566
Фах: 040 214 353**

Е-mail редакције: slavam@t-com.me

Интернет: www.niksickopozoriste.com

NIKŠIČKO **POZORIŠTE**

Opština Nikšić

NIKŠIČKA
KULTURNA
SCENA